Zbirke

Pavla Štrukelj

Etnološka zbirka severnoameriških Indijancev Ojibwa iz 19. stoletja v Slovenskem etnografskem muzeju (Zbiralci Friderik Baraga, Franc Pirc, Ivan Čebul)

Med najstarejše neevropske zbirke v muzeju sodijo predmeti, ki so jih prispevali omenjeni misijonarji-raziskovalci. Večina predmetov izvira iz prve polovice 19. stoletja; predstavljajo kulturo indijanskih skupin Očipve in Otava na območju Gornjega in Michiganskega jezera.

Najštevilnejši so Baragovi predmeti; misijonar jih je prinesel leta 1836, ko se je prvikrat vrnil v domovino. Viri o tej zbirki (članki v časnikih, pisma Baragovi sestri, omembe v Baragovi knjižici o severnoameriških Indijancih) pojasnjujejo kdaj so bili predmeti poslani, namenjeni ljubljanskemu muzeju. Omenili bomo pismo sestri Amaliji z dne 18.—29. julija leta 1833. Baraga sporoča v njem, da ne more še poslati prispevkov grofu Hohenwartu.[1] Naslednje pismo je brat Friderik poslal Amaliji 23. decembra leta 1836; pisal ga je, ko je potoval v Evropo. Baraga piše v njem, da pošilja poln zaboj zanimivosti njenemu soprogu. Rokopisni seznam predmetov manjka. Vsa dosedanja raziskovanja izpričujejo domnevo, da so bili poslani indijanski predmeti v omenjenem zaboju, čeprav niso posebej omenjeni. Ilirski list[2] je namreč že naslednje leto (1837) objavil seznam Baragovih in Pirčevih darovanih predmetov. Kasnejši viri (življenjepisi misijonarjev v leksikonih) ne omenjajo indijanske zbirke. Tako je torej seznam v Ilirskem listu edini in poglavitni vir podatkov o obravnavani zbirki. Omenjeni list ni objavil samo indijanskih predmetov, temveč je prinašal sezname vseh muzejskih zbirk iz prve polovice 19. stoletja. Tedanji Kranjski deželni muzej je namreč objavil v listu seznam prispelih darov muzeju vsak mesec. Ti zapisi predmetov vsebujejo dokaj natančne podatke, zato so izredno dragoceni in pravzaprav edini, ki se nanje lahko opiramo z gotovostjo.

Nekatere listine iz 19. stoletja, ki poročajo o delu muzeja, so shranjene v Državnem arhivu Slovenije. Pregledali smo zadevne vire o Baragovih in Pirčevih darovanih predmetih in ugotovili, da so podatki v neposredni zvezi s seznami, objavljenimi v Ilirskem listu. Kurator L. Lichtenberg[3] pojasni že na začetku takega poročila, da muzej objavlja sezname darovanih predmetov z imeni darovalcev v omenjenem listu. Iz teh kronoloških seznamov je v poročilu le načrten povzetek. O darovanih predmetih Franca Pirca je na voljo malo virov. Kamnita sekira, ki je prispela z Baragovimi predmeti, je pripisana na koncu seznama. Ostale indijanske predmete je Pirc poslal kasneje. Ilirski list je objavljal tudi pisma misijonarjev in poročila o njihovem delu. Leta 1842[4] je časnik priobčil Pirčevo pismo kanoniku Paušku v Ljubljano. Med drugim se Pirc zahvaljuje za poslane darove in pripominja, da pošilja nekaj indijanskih predmetov. Ko je Ilirski list

[1] Prim. Jaklič Franc, 1931: Misijonski škof Irenej Friderik Baraga. V Celju, str. 97.
[2] Illyrisches Blatt, 1837: Verzeichniss der für das Landes-Museum eingegangenen Beiträge. Laibach, Nr 17, str. 67—68.
[3] Ständisches Landes Museum von Krain. Jahres Bericht 1837 — Leopold Lichtenberg, curator. Stanovski arhiv Slovenije, Reg IV. F. 8 — de 1837 incl. 1840, Nr 311—359 (Državni arhiv Slovenije, Ljubljana).
[4] Illyrisches Blatt, 1842: Missions-Nachrichten. Schreiben des Missionärs Franz Pierz aus de St. Marie 1. juli 1841. Nr 20—19. V. 1842, str. 83—84, Laibach.

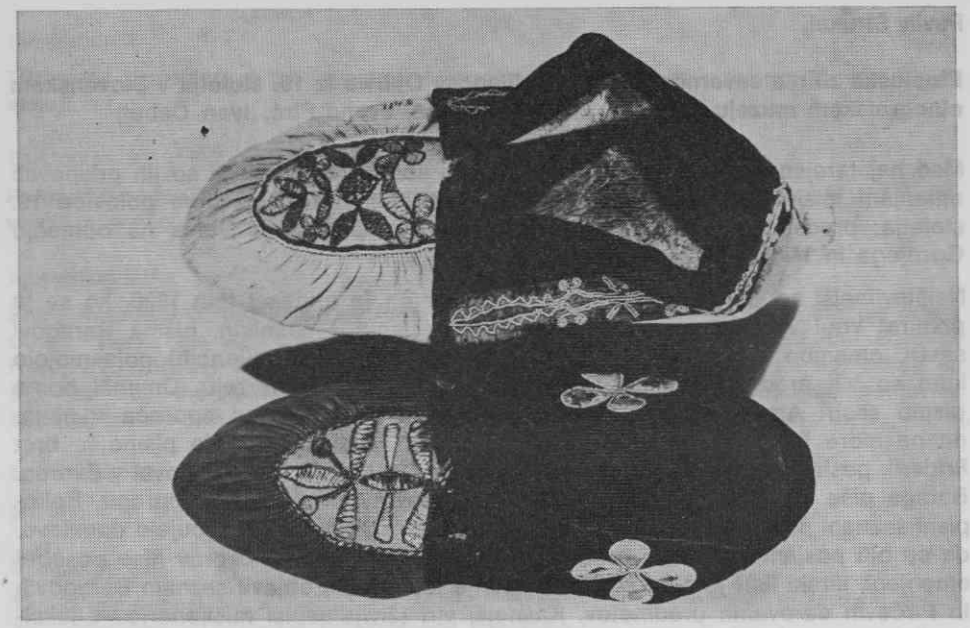

Ženski mokasini, indijanski rod Očipve, območje Gornjega jezera, prva pol. 19. stol.

Motivi ornamentov na mokasinih

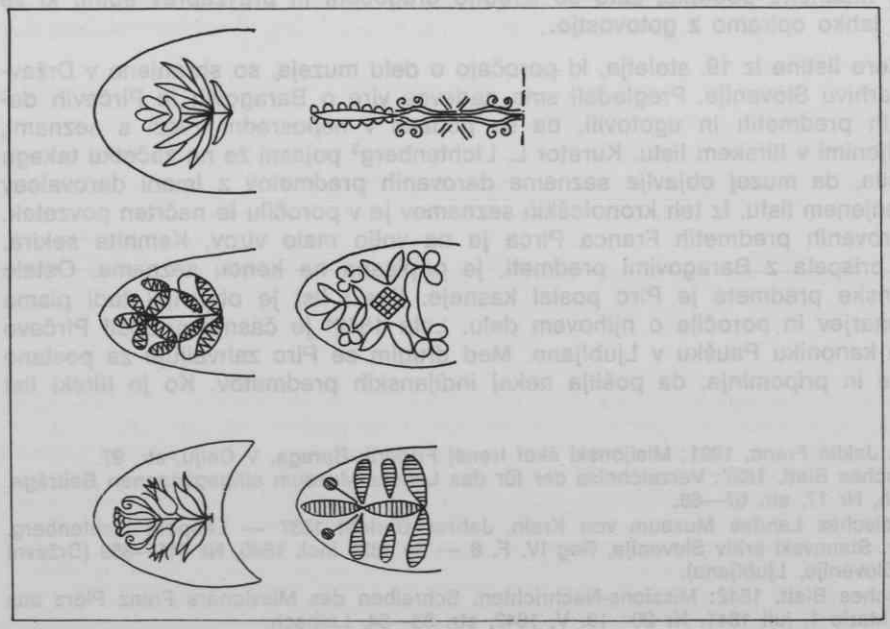

objavil leta 1844[5] nov seznam prispelih neevropskih predmetov v muzej, je na koncu omenjena razstavljena indijanska zbirka Barage in Pirca.

O zbiralcu Ivanu Čebulu in njegovih prinesenih predmetih je na voljo še manj virov kot o Pircu. Leta 1873 se je vrnil v domovino in tako domnevamo, da je tedaj moral prinesti indijanske predmete.

Prvi muzejski popis razstavljenih indijanskih predmetov je bil napisan v Dežmanovem vodniku leta 1888.[6] Omenjeni so vsi trije misionarji: Friderik Baraga, Franc Pirc in Ivan Čebul.

Predmeti severnoameriških Indijancev so bili prvikrat vpisani v inventarno knjigo leta 1895, na straneh 42—43.[7] Zbirka ima naslov: S. Amerika. V stolpcu opomb je napisan tudi darovalec. Iz podatkov je razvidno, da se je muzejski uslužbenec, ki je vpisoval predmete, opiral na zapis v Dežmanovem vodniku. Predmeti so vpisani pod številkami 1090—1145 v nemščini. Podatki so skopi, splošno je zapisano le ime predmeta.

Predmeti obravnavanih indijanskih plemen so bili vpisani tudi v knjige Etnografskega muzeja v letih 1923—28.[8] V knjigi EM II so zabeleženi pod naslednjimi številkami: 2861—2875; 2877—2879; 2884—2886; 2888—2897; 2899; 2901; 2914—2919; 2944—2945; 2948. Podatki v teh knjigah so prav tako skopi in zelo pomankljivi. Zapisano je le ime predmeta, darovalec ni omenjen; nekateri predmeti imajo označbo »Indijansko«. Predmeti so zapisani precej zaporedno, vendar je zaradi pomanjkljivih podatkov zelo otežen njihov pregled.

V poročilu, ki ga je objavil Boris Orel v Slovenskem etnografu leta 1954[9] o neevropskih zbirkah, so omenjeni tudi predmeti iz severne Amerike. Pripomniti je potrebno, da so viri le deloma pravilni, ker je pisec upošteval samo podatke iz inventarnih knjig Narodnega in Etnografskega muzeja. V teh knjigah so, kot smo že omenili, zapisi pomanjkljivi in nepravilni. Čeprav je Boris Orel samo naštel predmete, ki so shranjeni v muzeju, je vendar načel vprašanje preučevanja teh zbirk.

Seznam objavljen v Ilirskem listu

Baragova zbirka je bila objavljena leta 1837 Nr 17/9 z naslovom: »Verzeichniss der für das Landes-Museum eingegangenen Beiträge«[10] (Seznam predmetov Deželnega muzeja). Pod številko 213 so razvrščene naslednje skupine:

a) Izdelki iz lubja severnoameriške breze; napravili so jih ameriški prebivalci iz rodu Očipve ob Gornjem jezeru. Ti so: ena posoda (makak), napolnjena s sladkorjem (indijanska beseda sinsibakwat bi morala biti zapisana pravilno sisibakwat, kar pomeni sladkor), ki je dobljen iz soka ameriškega sladkornega drevesa;

[5] Illyrisches Blatt, 1844: C. Verzeichniss der eingegangenen Museal-Geschenke. Laibach, No 6—8. II, str. 24.
[6] Dežman Karel, 1888: Führer durch das Krainische Landes-Museum Rudolfinum in Laibach von Karl Deschmann. Laibach, str. 153—156.
[7] Prim. Inventarno knjigo Narodnega muzeja — kulturno zgodovinski oddelek. Prva knjiga, 1895—1914.
[8] Prim. Inventarno knjigo EM II, št. 2024—3515.
[9] Orel Boris, 1954: O etnografskih zbirkah iz Afrike, Amerike in Azije v Etnografskem muzeju v Ljubljani. Slovenski etnograf, Ljubljana, let. VI—VII, 1953-54, str. 140—141.
[10] Illyrisches Blatt, 1837, Nr 17/9, str. 67—68, št. 213.

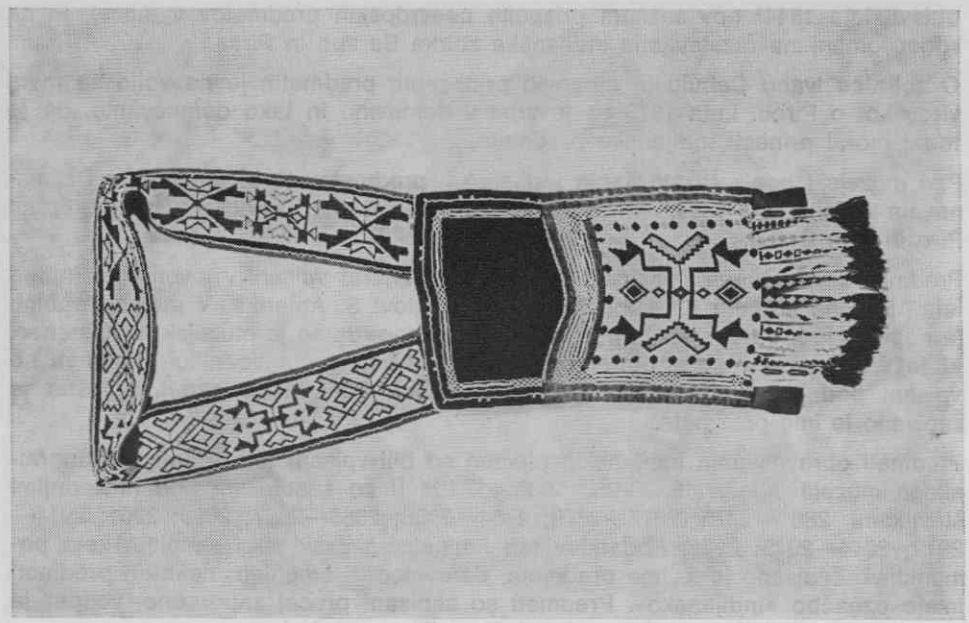

Torba z dolgo obramnico, rod Očipve, Gornje jezero, prva pol. 19. stol.

Ornament na torbi

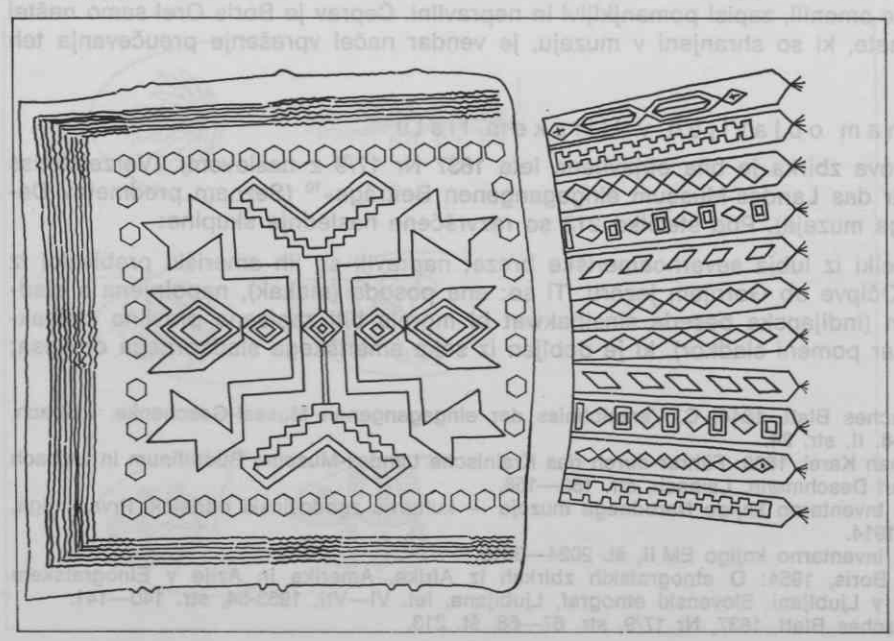

— dve drugi prazni posodi različne velikosti; — četrta je enaka posoda, napolnjena z divjim rižem, ki raste na močvirnih tleh ob Gornjem jezeru. Imenujejo ga manomin in je poglavitno žito teh Indijancev. Dve skledici (onagan), uporabljeni za tekočo hrano; en model čolna (zhiman, angl. pisano tchiman), izdelan iz brezovega lubja, notranji okvir je iz ameriške cedre, ima eno jadro in dve vesli. Pet kosov brezovega lubja, pripravljenih za pokrivanje strehe šotora (kosi so majhni).

b) Stanovanjska oprema in leseni izdelki: dve majhni otroški skledi in ena otroška žlica, izdelek domačinov; dve leseni žlici (indijan. izraz emikwan); edini jedilni pribor teh prebivalcev; kotel visi navadno ob ognjišču, napolnjen z rižem, ribami ali drugim mesom; kadar je kdo lačen, vzame hrano iz kotla. — Manjši rogoznici (anakan); v kočah so večje, prav tako na potovanjih, kajti na njih tudi spijo. — Ena vreča (mashkimod), majhna, tkana iz travnatih vlaken. — Otroška indijanska zibelka (tikinagan), narejena za poglavarjevo družino, izrezljana; na otrokovem pregrinjalu so indijanska dekleta uvezla figuralni okras. — Krplje (agimag pl., sing. agim) z vezalkami za privezovanje noge; očipvejska ženska je napravila umetniško pleteno mrežo med okviri krpelj.

c) Primerki oblačil: par nevestinih čevljev (makisinan pl.) iz srnje kože, okrašenih z zelenimi svilenimi nitmi in vezenih s pobarvanimi hrbtnimi razcepljenimi ščetinami; — par dekliških čevljev, napol vezenih; — par navadnh ženskih čevljev.

d) Moška in bojna oprema: bakrena ost sulice (jimagan); čisti baker je lahko dobiti na površini zemlje kot neobdelan kos ali list. — Dve glavi mirovne pipe (opwagan), umetniško rezljani iz rdečega kamna; ena glava ima kositrne okrasne vložke; — dve dolgi cevi za tobačno pipo; ena je ovita do polovice z ježevčevimi bodicami, umetniško vezena, okrašena s ptičjimi peresi in z zeleno žimo; druga je okrašena z razcepljenimi ježevčevimi hrbtnimi bodicami. Sledi razlaga o uporabi teh pip. — Mošnja za tobak (kishkibitagan) iz nestrojene cevaste kože rjave podlasice. Vse štiri noge so okrašene s pisanimi trakovi; pra-Amerikanci nosijo mošnjo, obešeno na pasu. — Dve podobni mošnji za tobak iz nestrojene svetlo rumene kože kune; — torbica za tobak, tkana iz rdečih volnenih niti in vrvic z nanizanimi drobnimi steklenimi biseri; izdelala jo je očipvejska ženska; — usnjena nožnica (mokoman pomeni nož), vezena in ovita s fino narezanimi, pobarvanimi bodicami ameriškega ježevca. — Osem puščic in dva loka (mitigwab); — kij (pagamagan), izdelan iz neke zelo trde drevesne korenine.

e) Prirodnine: košček cedrovega lesa (gijik, gigik); — naravne in pobarvane ježevčeve bodice, ameriški pra-rodovi krasijo predmete in vezejo oblačila z njimi; — polovica rogovja (eshkan) velikega ameriškega losa; — več ahatov in karneolov; — krogla pirita, dobljena v Gornjem jezeru; — peruti pisanega ptiča, (moningwaneka — pomeni ptiča pribo), dobljene na otoku Sv. Mihaela, v glavni misijonski postaji Sv. Jožefa.

f) Knjige: 1. Jesus obimadisiwin oma aking (molitvenik); — 2. Otchipwe anamiemasinaigan (molitvenik). Obe knjižici je spisal Friderik Baraga, mekatewikkwanaie (Črna suknja), tako so imenovali katoliškega misijonarja; obe knjižici sta tiskani leta 1837 v Parizu.

g) Bakrorez: pogled na novo katedralo svete Ane v Detroitu.

h) Novci: dva srebrna in en bakren; pomenijo: 1 Taler, Meksiška republika 1834; pol dolarja, ZDA 1836; 1 cent, ZDA, 1836.

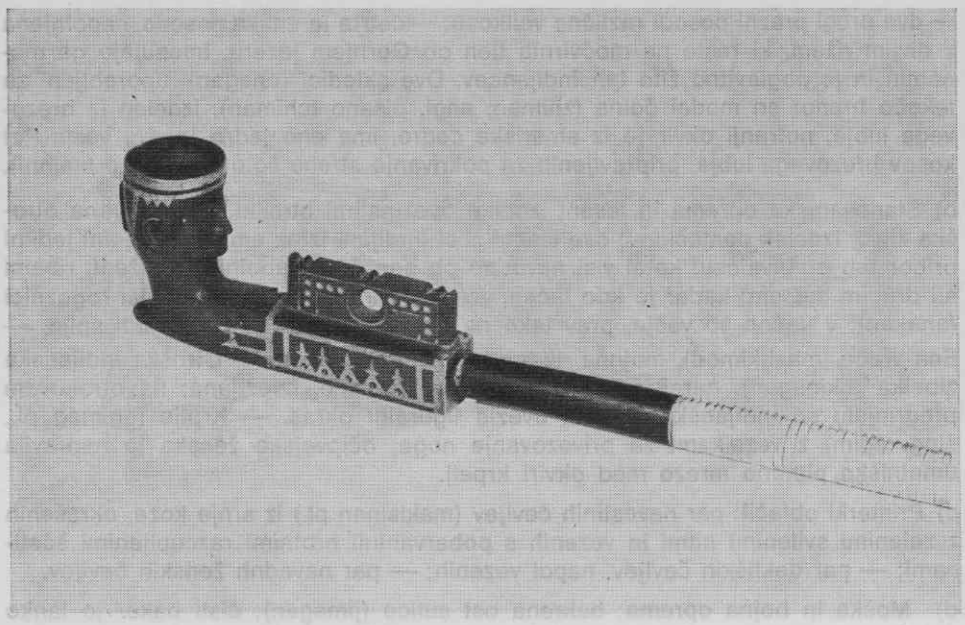

Tobačna pipa miru, rod Očipve, Gornje jezero, prva pol. 19. stol.

Pod Nr. 214 je navedeno: Franc Pirc je poslal iz Sault St. Marie staro kamnito sekiro (wagakwad), zelenkast peščenec (?), izkopana v Arbre Croche.
Seznam Baragovih predmetov je prikazan tako, kot ga je objavil Ilirski list. Pregledali smo samo pripisana očipvejska imena posameznih predmetov in napisali popravke.

Leta 1888 je bil izdan vodnik po zbirkah Kranjskega deželnega muzeja Rudolfinum v Ljubljani; napisal ga je Karel Dežman. V tej knjižici so navedeni predmeti iz severne Amerike na strani 153—156.[11] Omenjeni so takole: v dvorani V. so razstavljene etnografske zbirke iz severne Amerike in Azije v veliki vitrini; te so poklonili muzeju misijonarji: škof Friderik Baraga, Franc Pirc in Čebul ter Gorenjc Kliner, svetovni popotnik na fregati Novara.

Predmeti, ki jih je poslal Ivan Čebul, so: indijanska mirovna pipa iz rdečega kamna (glava pipe ima obliko tomahavka), prevrtana, lesena cev je oblikovana v zavojih; — indijanska košarica s pokrovom, izdelana iz drevesnega lubja, okrašena z ježevčevimi bodicami; — par čevljev iz jelenovine, odlično obuvalo Indijancev v ostri zimi v severni Ameriki; — indijanska torba za tobak, izdelana iz črnega sukna, obramnica je tkana iz samih steklenih drobnih biserov, na prednji strani vezena cvetlica; v njej je kresilo; — torba za tobak, izdelana iz modrega blaga, gosto obšita s steklenimi biseri in z dolgo obramnico; — kos blaga z našitimi raznobarvnimi svilenimi trakovi.

Pod številko 23 sta navedeni: stara kamnita indijanska sekira iz območja Gornjega jezera in konica sulice iz kresilnega kamna; oboje je daroval Franc Pirc.

[11] Dežman Karel, 1888, str. 153—156.

Baragovi predmeti so našteti takole: krplje, pet kosov brezovega lubja, čoln iz brezovega lubja, loka in puščice, indijanska piščal, dve rogoznici, majhna vreča, dve leseni žlici, dve otroški skledici in žlica, dve mirovni pipi, obrtni izdelki iz brezovega lubja, usnjena nožnica, torba za tobak, otroška zibelka, par navadnih ženskih indijanskih čevljev, par dekliških čevljev, par nevestinih čevljev, kij.

V tem vodniku so napisani Baragovi etnološki predmeti, ki so bili razstavljeni v etnografskem oddelku, toda ne vsi. Manjkajo kožnate mošnje za tobak, bakrena sulica; številčno niso navedene posode iz drevesnega lubja.
Ko smo pregledovali sedanje stanje obravnavane indijanske zbirke, smo ugotovili, da so vpisani v našem muzeju le predmeti Ivana Čebula, Friderika Barage in Topolanskega. V muzeju so shranjeni le Baragovi etnološki predmeti; od teh manjkajo: bakrena sulica, tri tobačne mošnje, dve puščici in tri puščične konice.

— Predmeti misijonarja Čebula so vsi shranjeni. — V muzeju sta tudi kamnita sekira in kamnita sulica, ki ju je daroval Pirc, kot je omenjeno v Dežmanovem vodniku. Misijonarju Pircu pripisujemo še nekaj uporabnih indijanskih predmetov, ki so v našem muzeju. Ti so: moški vezeni mokasini z mehkim podplatom, par dekliških vezenih mokasinov, par ženskih mokasinov, okrogla pletena košara s pokrovom, osmerokotna posoda iz brezovega lubja, vezena s cvetličnim motivom. Naslednji predmeti: dve posodi iz brezovega lubja, en otroški in en ženski mokasin so pripisani Baragi šele v prvi inventarni muzejski knjigi. V seznamu, ki je bil natisnjen v Ilirskem listu, ti predmeti niso omenjeni.

Slovenski raziskovalci — misijonarji pri indijanskih skupinah Očipve in Otava

Friderik Baraga je bil prvi slovenski misijonar v deželi Indijancev Očipve in Otava in prvi naš raziskovalec teh skupin. Bil je tudi med prvimi raziskovalci indijanskega jezika, saj je napisal temeljna dela na tem področju.

Leta 1831 je Baraga prispel v Cincinnati (Ohio); tu se je pričel učiti otavski jezik. Najprej je vodil misijonsko postajo Arbre Croche na vzhodni obali Michiganskega jezera; kraj se danes imenuje Harbor Springs. Skupina Indijancev Otava je v glavnem prebivala v Dolnjem Michiganu, to je na polotoku med Huronskim in Michiganskim jezerom. Ozemlje je bilo še svobodno ob Baragovem prihodu in je segalo na jugu do reke Grand River. Pri Otavanih je ostal Baraga od leta 1831 do 1835. V tem času je potoval na Bobrov otok v Michiganskem jezeru, na katerem so prebivali otavski ribiči in pridelovalci sladkorja; dalje v Manistik (Manistique) onstran Michiganskega jezera, v La Grand Traverse (danes Traverse City). Leta 1832 je dal natisniti molitvenik v otavskem jeziku. Naslednje leto (1833) je obiskal na krpljah (80 km) Michilli-Mackinac (danes Mackinaw) in otok Little Detroit. Nato se je peš odpravil na jug v Maškigong (danes Muskegon) in v Grand River (danes Grand Rapids), ki je bil tedaj še na svobodnem indijanskem ozemlju. Spomladi leta 1835 je Baraga nadaljeval misijonsko delo pri plemenu Očipve ob Gornjem jezeru. Po Baragovem odhodu so morali Indijanci Otava na jugu polotoka Michigan prepustiti ozemlje Združenim ameriškim državam. Mnogo otavskih družin se je izselilo v Kanado, zlasti na otoke v Huronskem jezeru in se pomešalo z Očipvejci.

Baraga je najprej prebival v Sault Sainte Marie, kasneje se je odselil v La Pointe na otok Madeline. Na otoku so se Indijanci Očipve ukvarjali z ribolovom. Bila je

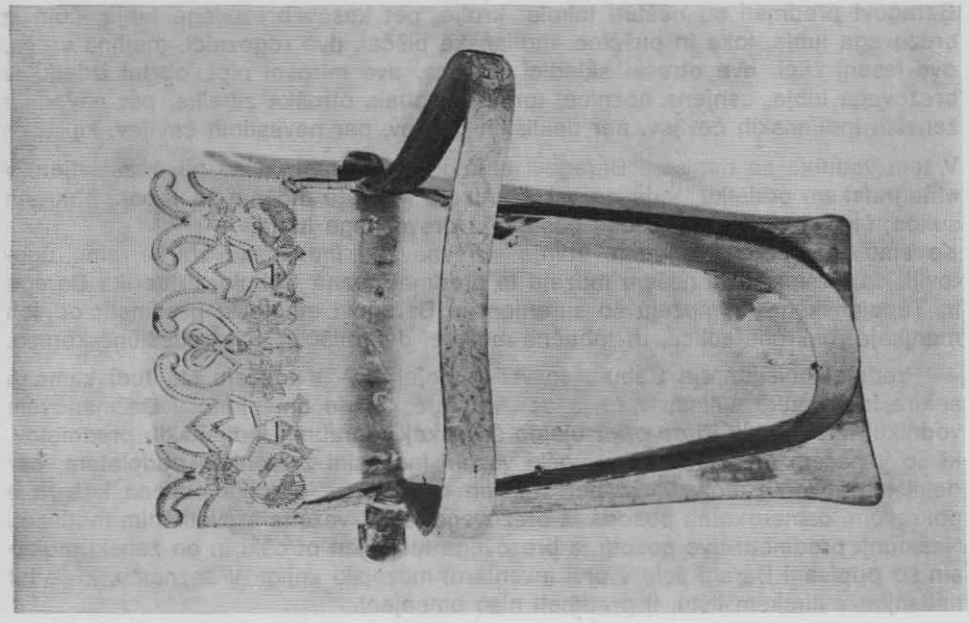

Rezljani okvir indijanske otroške zibelke, rod Očipve, Gornje jezero, prva pol. 19. stol.

Ornamenti na lesenih delih otroške zibelke

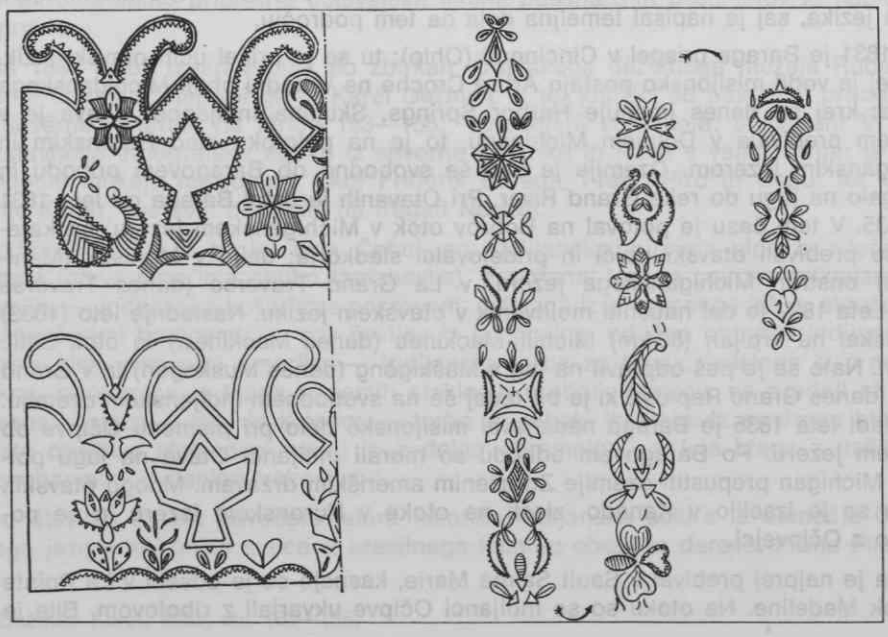

tudi že zelo razvita trgovina francoskih naseljencev s kožuhovino. Baraga je v tem kraju preučeval indijanski jezik in imel stike tudi z Indijanci na celini v Fond du Lac, ki jih je obiskoval v čolnu iz brezovega lubja.

Pozimi leta 1835/36 je Baraga napisal pet knjig: tri v očipvejskem jeziku, eno slovensko in eno nemško knjižico, ki jo je prevedel tudi v francoski jezik. Knjižico[12] v slovenskem in nemškem jeziku, ki opisuje življenje severnoameriških Indijancev, je Baraga izdal na prošnjo rojakov iz domovine in na pobudo Leopoldinske družbe na Dunaju. Ta družba je Barago tudi denarno podpirala. Omenjena Baragova knjižica je pomembna; v njej niso opisani samo Indijanci Očipve in Otava, temveč tudi druga indijanska plemena. Delo je pisano stvarno in nepristransko in sega v dobo, ko je bilo še zelo malo pisanih virov. Ta Baragova knjižica je danes v strokovnih krogih malo znana, saj je ne zasledimo v delih, ki obravnavajo indijansko kulturo. Bolje znana je Pirčeva knjižica, ki je izšla več let kasneje.

Ko je Baraga pisal o življenju Indijancev, je šele nekaj let prebival med njimi. Tako je razumljivo, da je iskal pisane vire, ki so bili na voljo v njegovem času in ki so obravnavali zadevna indijanska območja. O vprašanju literature, ki jo je Baraga uporabljal pri pisanju, je bilo napisanih že nekaj vrstic. Zato ne bi o tem vprašanju natančneje razpravljali, temveč bi omenili le nekatere novejše pripombe. Celoten slovenski prevod knjižice, ki je izšel leta 1970, ima zelo poučen in pregleden predgovor profesorja dr. Vilka Novaka. Pisec natančno razčlenjuje Baragovo delo in ga primerja s Heckewelderjevim. Nekateri raziskovalci Baragovih del menijo, da imenovanega izvirnega dela ni mogel uporabljati. Iz pisma dne 25. februarja leta 1836 je razvidno, da je Baraga pisal prijateljem v New York, naj skušajo dobiti Heckewelderja in dve drugi knjižici.[13] Od naprošenih del je dobil samo eno in to naj bi bila Tatcherjeva knjiga: »Sketches of the Manner, Customs and Character of the North American Natives«. Kljub najnovejšim virom in raziskavam pa menimo, da je Baraga vendar moral zaslediti Heckewelderjeve podatke, ker jih uporablja in navaja njegovo ime.

Dne 29. septembra leta 1836 je Baraga odpotoval v Evropo; s seboj je nesel rokopise vseh petih knjig. Delo o življenju Indijancev je bilo tiskano v nemškem jeziku in v slovenskem skrajšanem prevodu v Blasnikovi tiskarni v Ljubljani; očipvejski molitvenik in francoski prevod knjižice o življenju Indijancev sta bila tiskana v Parizu. Ob tej prvi vrnitvi v domovino je Baraga pripeljal tudi muzejsko zbirko indijanskih predmetov.

Avgusta leta 1837 se je Baraga vrnil v Ameriko in še to leto dal tiskati knjigo o osnovnih pravilih očipvejske slovnice v mestu Buffalu. Nato se je vrnil v misijonsko postajo La Pointe (Visconsin) in ostal do leta 1843. Od tu je odšel v L'Anse

[12] Baraga Friedrich, 1837: Geschichte, Character, Sitten und Gebräuche der nord- amerikanischen Indier. Laibach.
Slovenski prevod: Popis navad in sadershanja Indijanov Polnozhne Amerike. — Prevod je priredil Jožef Krek, ki je samovoljno krajšal Baragovo besedilo. V Ljubljani, 1837.
Natančen prevod Baragove nemške izdaje je izšel šele leta 1970 v Celju z naslovom: Zgodovina, značaj, nravi in šege severnoameriških Indijancev. V knjigi je obširen in poučen uvod prof. dr. Vilka Novaka.

[31] Prim. pismo B. Kotnika, poslano leta 1970 dr. V. Fajdigi v Ljubljano. Iskreno se zahvaljujem dr. Fajdigi za pojasnila, ki jih je posredoval o Baragi in njegovem delu.

Okrašena posoda iz brezovega lubja, rod Očipve, prva pol. 19. stol.

Ornament na tej posodi

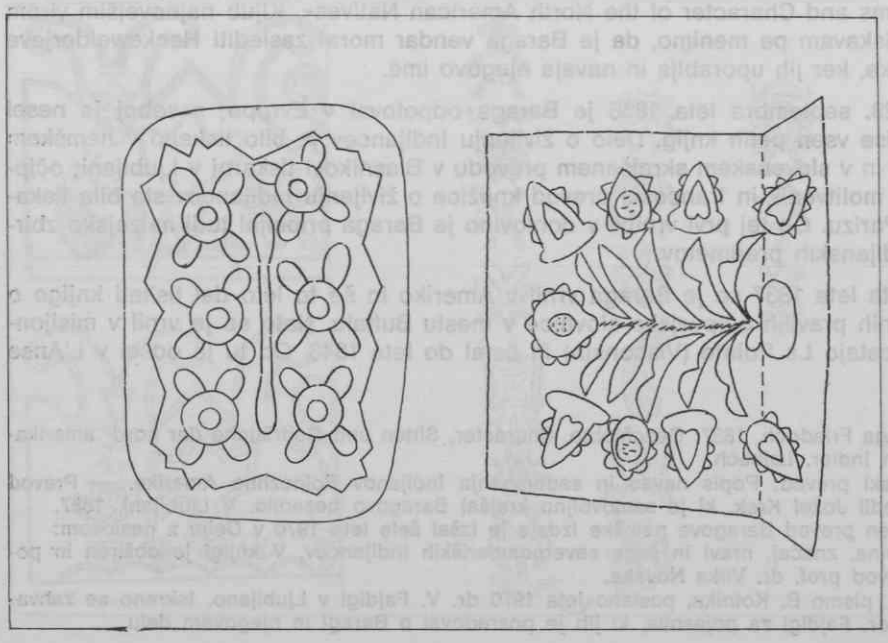

(Gor. Michigan) blizu polotoka Keweenaw. V L'Ansu so belci odkrili bogate bakrene rudnike; razvila se je tudi živahna trgovina s kožuhovino, zato se je v tem kraju naselilo mnogo evropskih priseljencev. Baraga je deloval med obojimi, belci in Indijanci. Pozimi leta 1846 je obiskal indijansko naselje Lac du Flambeau na krpljah. Zaradi tiskanja očipvejskih knjig je potoval v Detroit, vračal pa se je prek otoka Sand Island v naselje Grand Portage. Leta 1847 je Baraga pisal Leopoldinski družbi na Dunaj, da je končal očipvejsko slovnico,[14] začel pa je sestavljati slovar. Indijanci Otava so mu sporočili, da so ga sprejeli za člana svojega rodu. Od leta 1848 do 1851 je Baraga potoval po misijonskih postajah, med drugim je obiskal tudi Copper Harbor in Ontonagon. Leta 1853 je napisal očipvejski slovar;[15] istega leta je postal v Sault St. Marie apostolski vikar gornjega Michigana pri Indijancih Očipve. Leta 1858 je dal tiskati indijanske knjige v Cincinnatiju, leta 1860 se je odpravil po krpljah skozi pragozd na jug v St. Ignac, na otok Mackinac in v Minnesoto Mine (danes Rockland), rudarsko naselje blizu Ontonagona. Leta 1861 je potoval v Detour, južno od Aulta, ob izlivu reke St. Marie, na Sugar Island (Sladkorni otok), v Baie de Goulais severno od Saulta. Leta 1866 je Baraga prenesel sedež škofije v mesto Marquette; tu je umrl leta 1868.[16] Baraga se je posebno uveljavil na področju znanosti. Raziskoval je indijanski jezik in preučeval očipvejsko kulturo. Na žalost pa je bil tako vnet misijonar krščanske vere, da je pri Indijancih odstranjeval stare verske indijanske skulpture. Mimogredé omenjamo, da ni v muzejski zbirki nobenega predmeta, ki bi ponazarjal indijansko božanstvo.

Franc Pirc je odpotoval v Ameriko leta 1835. Skoraj štirideset let je živel med Indijanci. Leta 1836 je ostal v indijanskem naselju La Croix (Cross Village). Misijonsko delo je opravljal v Sault St. Marie, na otoku sv. Jožefa in v Kitchimitigong, vzhodno od Sault St. Marie. Leta 1838 je obiskal indijanski naselji Mihipikoton in Okvanikisinong ob severni obali Gornjega jezera. Od tu je šel v Grand Portage, Fort William in Pigeon River; v teh naseljih je živel leta 1838—39, 1841—42, 1847. V teh letih se je vračal tudi med Indijance Otava v Middletown, Cheboigan, Arbre Croche, na otok Kastor, v Manestie (Manistee), Grande Traverse, Machkigong (Muskegon) in v še nekatera druga manjša indijanska naselja. Leta 1845 je napisal v otavskem jeziku »Veliki katekizem z obširno razlago« in dal tiskati 70 nedeljskih pridig. Učil je Indijance kmetijstva in o tem svojem delu poročal v Ljubljano. Kmetijska družba v Ljubljani ga je odlikovala za uspešno delo pri razširjanju umnega kmetijstva in vrtnarstva doma in na tujem.

Leta 1852 je Pirc živel pri Indijancih Očipve v Crow Wingu (Minnesota); v tem kraju je prebivalo tudi več francoskih naseljencev. Leta 1853 je ustanovil postaje ob jezeru Mille Lake, v Belle Prairie in v Sauk Rapids. Leta 1857 je pisal župniku Kristanu na Vačah in hkrati poslal knjižico o zgodovini Indijancev, ki jo je napisal in izdal v St. Louisu. Iz naselja Crow Wing je obiskoval Indijance ob jezerih Leech Lake, Red Lake, Otter-Tail Lake. Leta 1864 se je Pirc vrnil v domovino,

[14] Baraga Frederick, 1850: A Theoretical and Practical Grammar of the Otchipwe Language. The Language spoken by the Chippewa Indians; which is also spoken by the Algonquin, Otawa and Potawatomi Indians with little diference. Detroit.
[15] Baraga Frederic, 1853: A Dictionary of the Otchipwe Language, explained in english; I — Otchipwe-Englisch, II — Englisch-Otchipwe, Cincinnati.
[16] Prim. podatke: Jaklič, 1931, str. 191—230.

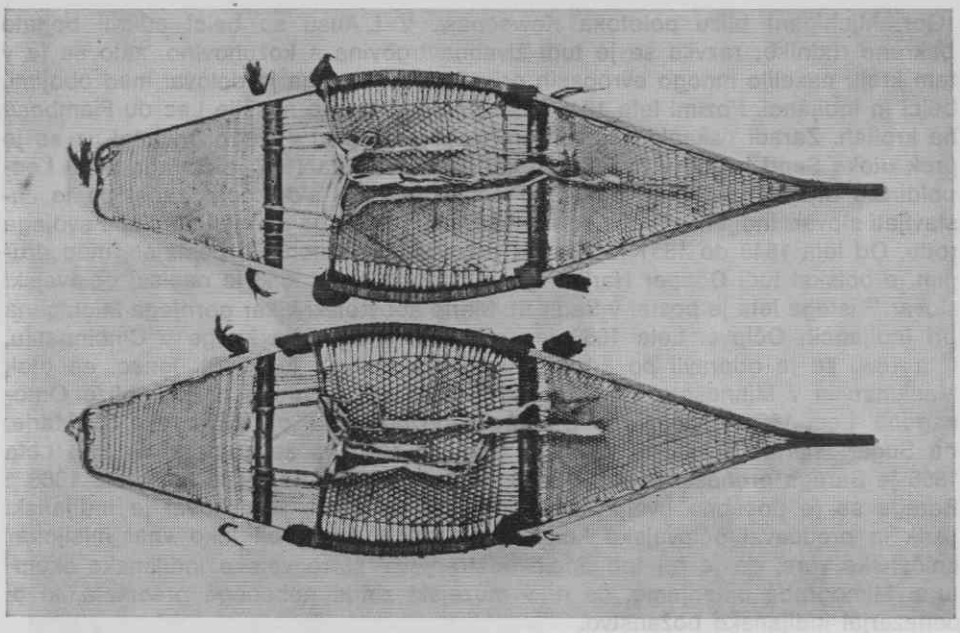

Koničaste krplje, rod Očipve, prva pol. 19. stol.

vendar je spet kmalu odpotoval k Indijancem v Ameriko. Ustanovil je spet nekaj novih postaj in obiskoval prejšnje. Leta 1867 je Pirc zaradi visoke starosti prebil največ časa v Crow Wingu. Ko je napisal »Knjigo zmernosti« in ustanovil bratovščino zmernosti v Minnesoti, je odpotoval v domovino leta 1873. Umrl je v Ljubljani leta 1880.[17]

Pirc se je zelo trudil, da bi Indijance Očipva navadil kulturno živeti in umno gospodariti. Pisal je verska berila in pesmi v indijanskem jeziku; podobno kot Baraga je izdal knjižico o življenju Indijancev in v njej obširno opisal lastna doživetja. Nekateri njegovi viri v tej knjižici so dokaj pomembni. Pirc je poslal ljubljanskemu muzeju tudi nekaj indijanskih predmetov, ki so večinoma brez podatkov; nekaj predmetov je izgubljenih, kot je ugotovljeno.

Janez Čebul je odpotoval v Ameriko leta 1859. Nekaj časa je prebival v Sault St. Marie, nato je bil poslan v Minnesoto Mine (danes Rockland) in Ontonagon. Leta 1860 je prispel v La Pointe; od tu je oskrboval postaje: Red Cliff, Bad River (Odanah), Bayfield in Superior (Visconsin) in nekaj manjših indijanskih naselij. Čebul je obiskoval tudi naselja: Ashland, Duluth, Fond du Lac (danes Cloquet), Courtes Oreilles in Lac du Flambeau. Leta 1863 je srečal na potovanju po Minnesoti štiri Slovence, trgovce. — Leta 1873 je obiskal domovino, nato se je spet

[17] Prim. podatke v knjižicah:
Pierz Franz, 1855: Die Indianer in Nord-Amerika, ihre Lebensweise, Sitten, Gebräuche u. s. w. St. Louis, Mo.
Hrovat Florentin, 1887: Franc Pirec oče umne sadjereje na Kranjskem in apostolski misijonar med Indijani v severni Ameriki. V Celovcu.

vrnil v Ameriko. Najprej je delal v naselju Evropejcev Shawano (Wisconsin), potem v indijanski vasi Keshena, v kateri so prebivali Menomini. Tu je ustanovil »družbo treznosti« in strogo nastopil zoper prodajanje žganja Indijancem. Leta 1874 je prebival v Superior; obiskoval je naselja Bad River, Ashland, Bayfield, La Pointe, Red Cliff, Courtes Oreilles in Cloquet. Leta 1875 je deloval med Indijanci Menomini v Marinette. Leta 1876 je Čebul odpotoval v Evropo, Egipt in Palestino. V Franciji je ostal od leta 1878 do 1882, nato se je vrnil v Ameriko. Zadnja leta svojega življenja je preživel v krajih: Kalumet, St. Ignac, Manistique, Ironwood, Ontonagon, Iron River, Norwagy, Iron Mountain, Newberry, Grand Marais, Garden in Fayette. Leta 1898 je Čebul umrl v Gardenu.[18]

Čebul je bil zelo priljubljen posebno med Indijanci; poznali so ga ob vsej južni in zahodni obali Gornjega jezera in ob severni obali Michiganskega jezera. Naučil se je očipvejskega jezika. Bil je pevec, pesnik in godbenik. Daroval je ljubljanskemu muzeju nekaj izvirnih in dragocenih predmetov.

Prvotno ozemlje Indijancev Ojibwa in njihovih podskupin ter današnji rezervati

Potomci številnega indijanskega rodu Ojibwa, ki je bilo v daljni preteklosti tretje največje indijansko pleme, so razširjeni po gozdnem ozemlju ob Velikihi jezerih v severnem delu Michigana, Wisconsina, Minnesote in vzdolž južne obale Kanade. Na območju Huronskega, Gornjega in Michiganskega jezera je bila njihova prvotna domovina; kasneje so se ti Indijanci naselili na celini ob manjših jezerih in v gozdovih. Te imenujemo gozdne in jezerske Indijance Ojibwa. V Kanadi prebivajo na ozemlju med Ontario in Winnipegom ter po pobočju Skalnih gora, koder se premikajo potujoče manjše skupine. Najzahodnejši Indijanci te skupine so Pembina; prišli so iz severozahodne Minnesote in severne Dakote, naselili so se na pogorju Turtle Mountains in v severozahodni Kanadi. Skupina Nibowisibiwininwak je naseljena v Saskačevanu, skupina Pik River v Manitobi.[19] Vse te severne skupine so se pomešale s plemenom Cree in Assiniboin. Francoski naseljenci so jih imenovali Saulteaux (slapovi). Te indijanske skupine pripadajo lovski prerijski kulturi in so zato imenovani prerijski Ojibwa.

V prvi polovici 17. stoletja so Evropejci odkrili pleme Ojibwa ob severovzhodni obali Gornjega jezera. To je bila skupina Sault Sainte Marie. Druge skupine so se pomikale ob obalah jezer na zahod prav do Wisconsina. V času teh selitev so se Indijanci Ojibwa neprenehoma bojevali z drugimi plemeni (Fox, Santee, Dakota, Sioux) in jih pregnali iz močvirnatega ozemlja, na katerem je uspeval divji riž (Zizania aquatica).[20]

V prejšnjih stoletjih so bile razširjene na ozemlju Indijancev Ojibwa pomembne vrste divjih živali. Indijanci so lovili kuno, medveda, vidro, kuno zlatico, risa, rakuna ali kanadsko kuno in pižmovko. Proti koncu prejšnjega stoletja so Evropejci, predvsem trgovci, bolj in bolj spraševali po kožah teh divjih živali. Indijanci Ojibwa so se selili na zahod celine in na sever do otoka Royale in Grand Portage,

[18] Zaplotnik Ivan, 1928: Janez Čebulj misijonar v Ameriki. V Grobljah. Misijonska knjižnica, zv. 6.
[19] Lyford Carrie A., 1953: Ojibwa Crafts. Lawrence Kansas. Indian Handcrafts 5.
[20] Underhill Ruth M., 1953: Red Man's America. Chicago, str. 114.

kjer je bil lov uspešnejši in bogatejši. Leta 1766 so poročali evropski raziskovalci, da prihajajo Indijanci v Michillimackinac (danes Mackinaw) z velikimi svežnji kožuhovine. Trgovci so kupovali kože tudi pri severni skupini Ojibwa na območju Lake of the Woods; ti še danes pripadajo subarktičnim lovcem. Iz območja Hudsonovega zaliva je poročala družba »Hudson's Bay Company«, da so trgovali z Indijanci Chipewyans.[21] Tako je v 19. stoletju pleme Ojibwa oskrbovalo večino evropskih trgovcev s kožami in z ribami. Indijanci pa so prejemali kot plačilo strelno orožje, industrijske in obrtne izdelke.

Prerijski in jezerski Indijanci Ojibwa so imenovani tudi kalumet ljudstvo. Ime izvira od naziva mirovne pipe, ki je predvsem glede rabe zelo pomembna v družbenem življenju Indijancev. To številno indijansko skupino sestavlja več plemenskih podskupin. Taka manjša skupina so Indijanci Otava, ki so predstavljali prvotno veliko pleme Ojibwa. Ko so se selili proti zahodu celine, so prebivali ob reki Otava v vzhodni Kanadi. Sosednja skupina, prav tako iz rodu Ojibwa, jih je pričela imenovati Otava, kar naj bi pomenilo trgovca. Indijanci Otava so postali dejansko dobri trgovski posredniki, najprej med indijanskimi rodovi, kasneje pri evropskih trgovcih.[22] Naselili so se na območju Michiganskega jezera. Po letu 1741 so se ti Indijanci pomikali ob dolnjem Michiganu, na otok Mackinac in v okolico Arbre Croche (danes Harbor Springs). Ko je prišel Baraga leta 1831 v Arbre Croche, je živelo približno 4000 Otavanov na polotoku Michigan.

Druga podskupina so Čipeva, Očipve; ti so zasedli ozemlje od Sault Sainte Marie proti zahodu in se naselili tudi v deželi Minnesoti. Prvi raziskovalci so poročali o tem plemenu, da je zelo napredno in da predstavlja razvito kulturno dejavnost. Ameriško-kanadska vojska je omejila svobodo Očipvejcev v veliki meri v letih 1812-15. Še večji pritisk so izzvale ameriške industrijske družbe na Indijance Očipve, ko so začele odpirati na njihovih ozemljih bogate rudnike in ustanavljati industrijo. Te družbe so preseljevale Očipvejce nasilno v notranjost celine, predvsem v Minnesoto. Indijanci se niso mogli braniti, zato so bili prisiljeni prepustiti lastno zemljo za majhno odškodnino. Zaradi neprestanih preganjanj se je število Očipvejcev občutno zmanjšalo. Baraga poroča, da jih je bilo v njegovem času okrog 15.000. Leta 1843 so šteli Očipvejci okrog 30.000 prebivalcev.[23]

Menomini so prav tako podskupina Ojibwa. Njihov jezik je soroden s plemeni Cree-Montagnais na severu in s plemeni Sauk, Fox in Kickapoo v preriji. Naseljeni so v državi Wisconsin in ob Michiganskem jezeru.

Tretja značilna podskupina rodu Ojibwa so Potawatomi. Tudi ti Indijanci so se naselili na območju Michiganskega jezera. Znani so kot poljedelci in zato sorodni s prerijskimi plemeni.

Številna etnična skupina Indijancev Ojibwa ima mnogo imen. Jezikovno pripada pomembni skupini Algonkin, ki zajema največje število indijanskih rodov. V to jezikovno skupino sodijo plemena vzdolž Atlantske obale, v notranjosti Labradorja, v severnem delu bazena St. Lawrence, na območju Velikih jezer in Mississi-

[21] Lips Eva, 1956: Die Reisernte der Ojibwa-Indianer, Wirtschaft und Recht eines Erntevolkes. Berlin, str. 31.
[22] Swanton John R., 1953: The Indian Tribes of North America, Washington, str. 244.
[23] Swanton, 1953, str. 263.

pija, v preriji Saskatchewan in v zgornjem Missouriju. Skupina Ojibwa so najštevilnejši v jezikovni skupini Algonkin. Pleme Otava, Potawatomi in Ojibwa so jezikovno zelo sorodni, rodovno pa le v ohlapni zvezi.

Danes govorijo Indijanci Ojibwa lasten jezik samo v naselju in še to le starejši ljudje. Mlajši rod se uči angleščine. Nekateri Indijanci govorijo tudi francoski jezik, ker so bili prvi evropski naseljenci na njihovem ozemlju Francozi.

Ime Ojibwa, Chippewa, slovensko Očipve, Čipeva pomeni veliko skupino Indijancev Ojibwa. Prvotno in pravo ime rodu Ojibwa je bilo »Ishinabe, Anishinabe«, kar pomeni prvi ljudje. Pleme je dobilo to ime od drugih indijanskih rodov. Prvi angleški naseljenci so ime popačili in pričeli imenovati te Indijance Chippewa. To ime se je splošno uveljavilo, saj so tako imenovani v vseh uradnih listinah na območju Združenih držav.[24] Ime Chippeways, Ottawas zasledimo v literaturi že v prvi polovici prejšnjega stoletja.[25] Enako jih imenuje Baraga v svojih knjigah in pripominja, da so bili Indijanci Očipve v preteklosti številen in mogočen rod; sedaj jih je mnogo manj in so raztreseni okrog Gornjega jezera in v notranjosti celine. Dalje meni, da pripadajo Očipve, Otava in Potawatomi jezikovni skupini Algonkin; med seboj se le malo razlikujejo.[26]

Ime Ojibwa je splošno uveljavljeno v etnološki literaturi, v nekaterih primerih je dodana še označba »Chippewa«, ki določneje pojasnjuje, da je to ena in ista etnična skupina Indijancev Ojibwa.[27]

O nastanku imena Ojibwa se je ukvarjalo že mnogo raziskovalcev. Napisanih je več razlag, od katerih niso vse v celoti sprejemljive. Dokazano je, da ime Ojibwa izvira iz indijanskega jezika. Nekateri strokovnjaki menijo, da je to popačena beseda »o-jib-i-weg« — kar naj bi pomenilo človeka, ki slika predmet ali piše na primernem materialu. Ohranjeni zvitki brezovega lubja dokazujejo to razlago, na njih so pisana poročila o vračih in o obrednem besedilu rodovne družbe midéwiwin ter o značilnih potezah rodovne kulture. Taki zvitki so se ohranili pri plemenih Menomini, Potawatomi in Ottawa.[28]

Današnja določena ozemlja severnoameriških Indijancev, imenovana rezervati, so naseljena z njihovimi etničnimi skupinami. Tehtno je pripomniti, da so nekdanje Baragove misijonske postaje na ozemlju Ojibwa in Otava danes indijanski rezervati; ti so ustanovljeni v vseh tistih pokrajinah, ki so jih zasedli Ojibwa, ko so se selili na zahod. Na tem ozemlju živijo Ojibwa podobno kot njihovi predniki. Ukvarjajo se z lovom, ribolovom, pobirajo divji riž na močvirnih poljih in nabirajo gozdne sadeže. V današnji dobi se je zelo razvila obrtna dejavnost med njimi; izdelujejo izvirne in lepe izdelke ne samo za lastno rabo, temveč jih

[24] Lyford, 1953, str. 12.
Hilger M. Inez, 1951: Chippewa Child Life and its Cultural Background. Washington. Bureau of American Ethnology. Bulletin 146, str. 1—2.
Lips, 1956, str. 129.
[25] Heckewelder Jean, 1822: Histoire, moeurs et coutumes des nations Indiennes. A Paris, str. 37.
[26] Baraga, 1837, nem. izd. str. 31—33; slov. prev. str. 27—29.
Baraga, 1850, str. 5.
[27] Lyford, 1953 — že v naslovu knjige imenuje to indijansko skupino z obemi imeni in sicer Ojibwa, Chippewa.
[28] Lyford, 1953, str. 12.

tudi prodajajo. Gozdovi na tem območju so še bogati kakovostnega lesa, čeprav so ga evropski trgovci dali mnogo posekati v prejšnjem stoletju. Najbolj pogostna gozdna drevesa so: breza, javor, cedra, jesen, vrba, hrast, topol in smreka.

Leta 1815 so se začeli Indijanci Ojibwa pogajati z vlado Združenih držav glede dodeljenega ozemlja. Od leta 1850 do 1880 so bili splošno ustanovljeni sedanji rezervati. Razdeljeni so na organizirane, neorganizirane in zaprte rezervate, ter rezervate, ki imajo razdeljeno zemljo.[29]

V organiziranem rezervatu v Michiganu prebivajo Indijanci iz naselij L'Anse, Baraga, Las Vieux Desert, skupina v Ontonaganu, Keweenaw Bay Indian Community in skupina Bay Mills. Uprava Velikih jezer (Great Lakes Agency) nadzoruje ta naselja. V Zgornjem Michiganu blizu Sault Sainte Marie je neorganiziran rezervat, ki mu pripada skupina Indijancev na Sugar Island (Sladkorni otok) in skupina Nahma; v teh naseljih živijo oboji, Ojibwa in Otava. Hannahville je prav tako neorganizirana skupina in jo imenujejo tudi Potawatomi; v njej je priženjenih nekaj posameznikov iz rodu Ojibwa.

V državi Wisconsin so organizirani rezervati skupin iz Lac du Flambeau, Bad River, Mole Lake in Red Cliff. V neorganiziranem rezervatu sta skupini iz Lac Courte Oreille in St. Croix. Uprava Velikih jezer opravlja nadzorovalno delo tudi v teh rezervatih.

V državi Minnesota sodijo v organiziran rezervat skupine iz Fond du Lac, Grand Portage, Mille Lacs, Bois Fort ali Nett Lake (tudi Lake Vermillion), White Earth in Leach Lake. Nadzoruje jih »The Consolidated Chippewa Agency«. V severozahodni Minnesoti živi neorganizirana skupina Indijancev ob Rdečem jezeru (Red Lake Indians) v zaprtem rezervatu. V severni Dakoti na Turtle Mountain je tip rezervata, ki ima razdeljeno zemljo, v njem živi velika skupina Indijancev Pembina, ki so neorganizirani.

Razvrstitev predmetov v skupine

Orožje

Puščice. V zbirki je šest puščic, od teh imajo trije primerki puščične osti, trije so brez njih. Puščice so vtaknjene v razcepljen konec lesene palice, nato pa tesno ovite z rastlinskim vlaknom. Zadnji konec vsake puščične palice je operjen za boljše letenje. Ptičja peresa so prilepljena v treh vrstah na zadnji del palice

[29] Lyford, 1953, str. 16.
a) Indijanska etnična skupina je »organizirana«, če je sprejela reorganizacijo zakona z dne 18. junija 1934.
b) Indijanska etnična skupina je »neorganizirana«, če ni sprejela reorganizacije zakona; zato ima lahko le neuradno plemensko organizacijo in oblast ali svèt.
c) »Zaprt rezervat« obsega zemljo, ki jo priseljenci ne morejo naseliti. V rezervatu ob Rdečem jezeru ni dovoljeno naseljevanje belcev; prav tako ne dobijo zemlje posamezni Indijanci. Vse ozemlje je v plemenski posesti.
d) »Rezervat z razdeljeno zemljo« pomeni, da imajo posamezni Indijanci posest, ki jim je bila na voljo že v preteklosti, ne da bi bila potrebna plemenska privolitev. Nekaj zemlje je še vedno v plemenski lasti. Z odredbo Kongresa se lahko dovoli ali prepove naselitev belcev.

in nekoliko pristrižena. Nekaj teh peres je nekoliko poškodovanih. Rastlinska in kožna vlakna, ki ovijajo ptičja peresa, so pobarvana z rdečo barvo. Štiri palice so okrašene med nalepljenimi peresi z rdečimi in črnimi črtami. Puščične palice so dolge od 58 do 61 cm in imajo na zadnjem koncu zarezo za tetivo. Indijanski domačin je naredil puščične osti. Te so gladke, oblikovane kot list z ostro konico. V zadnjem delu osti sta izsekana kaveljčka in poševno obrnjena nazaj. Dve puščični osti sta železni, ena je bakrena.

Sulica. V zbirki je en primerek brez držala. Narejena je iz kresilnega kamna, temno zelene barve, gladko obdelana, konica oblikovana ovalno.

Lok. V zbirki sta dva primerka; eden je dolg 121 cm, drugi 116 cm. Loka sta izdelana iz svetlega lesa, verjetno iz ameriškega belega oreha, ploščata in z zarezami na konceh. Zareza je tudi na sredini loka. Tetiva je kita severnoameriškega losa, zvita iz dveh trakov.

Kij. Ploski leseni kij je izdelan iz neke zelo trde drevesne korenine; najožji je v sredini, na konceh je širši, trapezaste oblike. Okrašen je z vrezanim okrasom, ki ga sestavljajo geometrične oblike: rombi, črte, te se diagonalno križajo, spirale, križci, obrobljeni s pravokotniki.

Orodje

Kamnita sekira, zelenkasta, gladko obdelana, rezilo je oblikovano; na zadnjem koncu ima ovalen žleb, vanj je bil nameščen jermen, ki je vezal sekiro na toporišče.

Prometna sredstva

Čoln. Majhen model kanuja kaže veren posnetek čolna, ki so ga Indijanci Ojibwa uporabljali na jezerih. Notranje ogrodje je iz cedrovega lesa, ostali material je brezovo lubje. Čoln je opremljen z enim jadrom in dvemi vesli. Šivi na robovih čolna so zaliti s smolo. Zgornji rob kanuja je rdeče pobarvan, enako barvane so klopi v kanuju.

Krplje. Muzejski primerek je tip koničastih krpelj, ki so značilne pri Indijancih Ojibwa. Očipvejska žena je napravila mrežo med okvirji, ki so iz svetlega lesa, verjetno jesena. Umetniško pletena mreža je narejena iz narezanih trakov jelenje kože. Prednji in zadnji del mreže je rdeče pobarvan. Trakovi za privezovanje nog so nameščeni na sredini krpelj. Na robovih okvirjev so pod kožnatimi trakovi rdeče krpice volnenega blaga in rdeči čopki. Okvirji krpelj so na zgornji strani okrašeni z vrezanim cik-cak okrasom, ki je povrhu pobarvan z rdečo barvo. Krplje so dolge 105 cm, široke na sredini 31 cm.

Material za šotor. V zbirki je pet kosov brezovega lubja. To so majhni kosi, odrezani in pripravljeni enako, kot bi jih sešili Indijanci, če bi hoteli pokriti šotor. Vsak kos je sešit iz treh delov.

Kosi oblačil in druga oprema

Moški mokasini. Muzejski par je izdelan iz jelenovega usnja ima mehek podplat; kroj obuvala je iz enega kosa jelenovine. Vrhni del je prišit posebej tako, da je

mokasin drobno naguban. Ta vrhnji del mokasina je okrašen z okrasnimi robovi. Mokasini so opremljeni z vezalkami. Črn suknen pas, obrobljen z zeleno svilo, je vstavljen med manšetami ob členkih in ostalim mokasinom.

Drugi primerek, samo en mokasin, iz jelenove kože, je enako krojen kot prejšnji. Vrhnji prednji del je okrašen; motiv je cvetlični. Šopek predstavlja cvet zvončka, dva druga cvetova, liste in tri pike; obroblja ga okrasni rob. Polno vezenje je narejeno z raznobarvno svileno prejico.

Ženski mokasini. Muzejski par predstavlja nevestine mokasine. Narejeni so iz srninega usnja. Krojeni iz enega kosa usnja, šiv samo na peti, podplat mehek; spredaj so mokasini drobno nagubani. Manšeta ob členkih je iz črnega sukna, njen zgornji rob je okrašen z zeleno svilo. Aplikacijski okrasni motivi na manšeti so cvetovi iz raznobarvne svile, obrobljeni z drobnimi belimi biseri. Vrhnja prednja usnjena krpa je vezena z barvanimi ježevčevimi razcepljenimi vlakni. Okras je rozeta, elipsasti listi in popki.

Naslednji par so dekliški mokasini, izdelani iz srninega usnja, krojeni iz enega kosa in imajo mehek podplat. Usnjena ozka manšeta ob členkih je okrasno nazobčana, prednji del je drobno naguban. Prednja vrhnja krpa je vezena z barvanimi ježevčevimi vlakni. Okrasni motivi so: tulipanov cvet, dva popka, listi in spirali.

Par navadnih ženskih mokasinov je narejen iz enega kosa jelenovega usnja in ima mehke podplate. Manšeta in vezalke so usnjene. Vrhnja prednja usnjena krpa je vezena z barvanimi ježevčevimi vlakni. Okrasna motiva sta: cvet z listi in rob.

Par ženskih mokasinov iz temnorjave jelenove kože, mehek podplat, drobne gube ob šivu vrhnje prednje usnjene krpe. Manšeta ob členkih je iz temnomodrega sukna, obrobljena z modro svilo in nanizanimi belimi drobnimi biseri v obliki zobčkov; na notranji strani tega roba je bordura s križnim vbodom. Na manšeti je okrasni motiv vejice s popkom in šesterokrake zvezde. Okras je šivan z raznobarvnimi drobnimi biseri; sredina vejic je prepletena s križnim vbodom. Vrhnji prednji del je vezen z barvanimi ježevčevimi vlakni. Motivi: steblo z listi, cik-cak črta oblikuje grmiček in okrasni rob.

Par dekliških mokasinov, sešitih iz enega kosa srnje kože, šiv na peti in prstih; spredaj drobno nagubani, ozka manšeta. Vezen motiv z raznobarvno prejico: cvet s popki in listi, spodnja lista sta hrastova. Okrasni rob je vezen z barvanimi ježevčevimi vlakni. Manšeta je nazobčana, bordura na njej je vezena z barvnimi ježevčevimi vlakni; motiv je cik-cak črta.

Primerek samo enega ženskega mokasina kaže kroj iz enega kosa jelenovine, mehek podplat, šiv le na peti, obrobne gube spredaj in manšete iz črnega sukna Na tem suknu je našita vijoličasta svila in na njej okras iz našitih belih drobnih biserov, ki oblikujejo spirale, zobčke in črte; vmesna elipsasta polja so iz rdeče svile. vrhnji prednji del je vezen z ježevčevimi vlakni in obrobljen z drobnimi biseri; motiva: cvetovi z listi in kvadrat v sredini.

Primerek otroškega mokasina je narejen iz enega kosa temnorjave srnje kože, šiv samo na peti, mehek podplat, in spredaj drobno naguban. Usnjena manšeta je vezena z barvnimi ježevčevimi vlakni; okras na njej loki in čopi. Motiv spredaj: cvet, steblo z listi in viticami.

Torbe s široko in dolgo obramnico

V muzejski zbirki sta dva primerka. Prvi je vezen z biseri. Prednji del torbe je iz temnomodrega volnenega blaga, katerega gornji rob je obšit z zelenim ripsom. Poglavitni okrasni motiv na torbi so rakove škarje, napol realistična lista in geometrični liki; ti so: rombi, trikotniki, črte in pike. Na obramnici je ponovljena kompozicija rakovih škarij in varianta vzorca kremplja; med temi vzorci so manjši geometrični liki. Uporabljeni biseri so raznobarvni in gosto nanizani po površini blaga. Rese na spodnjem robu so prav tako vezene z biseri in oblikujejo kvadrate, rombe, romboide, pravokotnike in varianto vzorca vidrinega repa. Obrobni del torbe je vezen z belimi biseri, gosto nanizanimi v črtah, ki v presledkih oblikujejo elipse.

Drugi primerek torbe s široko dolgo obramnico je tkan iz volnenih niti in vrvic z nanizanimi belimi biseri. V osrednjem delu na prednji strani so osnova rdeče volnene niti; ob straneh sta pasova iz zelenih volnenih niti. Torba je tkana tako, da vlakna z nanizanimi belimi biseri oblikujejo pokončne cik-cak črte po vsej površini; črte delajo videz vijugastega vzorca. Ob odprtini so prišiti trije trakovi počez; ti so rdeče, rumene in zelene barve; prav ob robu so vijugasto prišiti beli biseri. Vsi robovi, tudi obramnica, so obrobljeni z gosto nanizanimi belimi biseri v dveh vrstah.

Zadnja stran torbe je tkana v treh barvnih ploskvah: stranski sta temnomodri, srednja najširša je zelena. Beli biseri so vtkani enako kot na prednji strani in oblikujejo isti vzorec. Med omenjenimi barvnimi ploskvami so tkani pasovi iz rdečih niti. Krajna temnomodra pasova sta podaljšana v obramnico in sta obrobljena na straneh z ozkim rdečim pasom. Vtkani beli biseri na obramnici oblikujejo črtast vzorec z ravnimi krajšimi in daljšimi črtami. Te so razporejene tako, da naslednji stolpec črt sega na sredino razmaka prejšnjih dveh črt. Tako je oblikovan prekinjen črtast vzorec v stolpcih. Obramnici sta sešiti na konceh in se končujeta z dolgimi resami volnenih niti, modrih in rdečih, in z vlakni nanizanih biserov. Spodnji del torbe končujejo dolge in goste rese volnenih niti in vlaken z nanizanimi biseri. Notranjost torbe je podložena s pisanim bombažnim blagom.

Torbica za tobak iz črnega sukna, znotraj podložena z rjavim bombažnim blagom in s sivozelenim svilenim ripsom. Robovi torbice so okrašeni z dvema gostima vrstama belih drobnih biserov. Prednji del je obrobljen z rdečo svilo; na sredi je vezena cvetlica s steblom in listi. Okras je narejen z modrimi, rumenimi, temnordečimi, svetlomodrimi in rožnatimi biseri. Bordura z ovalnimi robovi je okrašena z aplikacijami. Motivi so variacije vidrinega repa. Krajna vzorca sta iz rdeče svile, notranja iz sivozelene, srednji je vijoličast. V srednjem in vrhnjem vzorcu je sredina prepletena s križnim vbodom. Podlaga teh okrasnih podolgovatih likov je svetlomodra svila. Zadnji podaljšani del torbice je obrobljen z vijoličasto svilo in belimi biseri. Notranji rob je iz sivozelene svile, na tej pa okrasna aplikacija iz rdeče svile. Vzorec je motiv vidrinega repa in vezene vejice. V ovalnih oglih je povrhu aplikacije vezen motiv javorovega lista in nazobčani list z elipsastim izrezom. Spodnji rob končujejo mrežasto prepleteni, gosto nanizani drobni biseri raznih barv in rese s čopki. Obramnica je tkana iz samih biserov. Na njej oblikujejo temnozeleni biseri podlago trikotniških likov. Osrednji vzorec so rombi

iz temnordečih biserov, obrobljeni s svetlovijoličastimi biseri, ki se vrstijo v enakomernih cik-cak presledkih. Zadnja stran torbice je iz črnega sukna.

Širok trak iz temnomodrega sukna je okrašen z aplikacijami. Okras so podolžni pasovi in oblikujejo geometrične like. Našiti okrasni svileni trakovi so rdeče, zelene, rumene in svetlomodre barve; podlaga med našitimi trakovi je temnomodra svila. Trak je dolg 137 cm in širok 17 cm. Zakaj je bil trak uporabljen, je težko reči. Domnevamo, da je bil morda del oblačila ali del opreme indijanske zibelke.

Usnjena nožnica je sešita iz jelenove kože; krasijo jo dolge in goste rese. Ob njeni odprtini je vezen okras, kvadratne oblike; vlakna vezenine so ježevčeve bodice. Osrednji motiv je osmerokraka zvezda in kvadrat. Drobni geometrični liki so na vogalih. Vlakna ježevčevih bodic so barvana rumeno, belo, črno, zeleno, rožnato, rdeče in belo.

Tobačne mirovne pipe. V zbirki so trije primerki. Tovrstna pipa je pri Indijancih Ojibwa pomembna. Ponavadi je glava pipe rezljana, dolga tobačna cev pa bogato okrašena. Dve muzejski pipi imata glavi rezljani v obliki človeškega obraza iz rdeče glinaste kamnine ali katlinita. En primerek je po ostalem delu glave okrašen z vrezanimi in reliefnimi geometričnimi liki; na drugem primerku so vloženi kositrni lističi, ki oblikujejo razne geometrične in reliefne pravokotne like, pred odprtino pipe je rezljan nastavek.

Tobačna cev pri prvem primerku pipe je lesena, gladko obdelana, ploščata in dolga 93 cm. Del te cevi je zeleno pobarvan, drugi del je ovit z barvanimi ježevčevimi bodicami. Na sredini in na koncu cevi je šop sive žime in ptičjih peres. Drobne kite, ki so ovite okrog cevi, so pletene iz pobarvanih vlaken ježevčevih bodic; ta vlakna pa so spletena okrog dveh tankih rastlinskih niti. Kite so večbarvne in gosto lepljene poprek na cev. Okras na njej je črtast, oblikovan je lik Indijanca s peresi na glavi in brez njih, mitološki panter, ki po starodavni legendi živi pod zemljo, dalje geometrični liki in koničasti šotor. Vlakna ježevčevih bodic so barvana črno, rdeče, belo in rumeno. Ob ustju cevi je šop žime, ovit z zeleno svilo in šop kožnatih vrvic, ki so bele in vinskordeče barve; na koncu teh so obešeni majhni bakreni cilindrični votli gumbi.

Druga tobačna cev je dolga 82 cm, lesena, okrogla, črno pobarvana. 66 cm cevi je gosto ovite z večbarvnimi vlakni ježevčevih bodic, ki so na zgornji strani prešite z rastlinskim vlaknom. Vlakna bodic, široka 2 mm, so bele, rumene, zelene in rdeče barve.

Tretji primerek tobačne pipe je oblikovan kot sekira, ki je narejena iz rdeče kamnine; okras so profilirani robovi. Cev je lesena, iz svetlega lesa in oblikovana proti ustju v navojih.

V muzejski zbirki je tudi železno kresilo z nataknjenim koščkom gobe. Sodi k opremi tobačne pipe.

Indijanska otroška zibelka. V muzejski zbirki je pravzaprav samo lesen okvir, manjka pa vsa druga oprema npr. blazina, odeja, pregrinjalo. Kakor poročajo viri v Ilirskem listu, bi moralo biti še vrhnje pregrinjalo, okrašeno z bogatim vezenjem, ki ga danes ni v zbirki. Lesena podlaga zibelke je rezljana in rdeče

barvana. Vzorci so cvetlični, spirale in srčasta oblika v sredini. Okras je rezljan z obeh strani deske. Nad glavo otroka je nameščen locanj, to je usločena palica, ki je okrašena z enakim vrezanim motivom kot gornji del zibelke. Locanj je pribit na obeh robovih in ovit s kožnatimi trakovi. Ob spodnjem robu zibelke je pritrjena ovalna lesena deska, da otrok ne more zdrsniti z nje in da se noge opirajo nanjo.

Obrtni izdelki

Posode iz lubja ameriške breze. V zbirki sta dve skledici; iz njih so jedli tekočo hrano. Oba primerka sta narejena iz upognjenega lubja in na straneh sešita. Ena skledica je pravokotne oblike, sešita na štirih mestih, rob je končan z dodano okroglo tenko šibico, ovito z vlakni ježevčevih bodic, barvanih vijoličasto, svetlomodro in rumeno. Na notranji strani zgornjega roba je vrezan okras, sestavljen iz pik in črt, puščične osti in valovitih črt. Druga skledica je okrogla, sešita na šestih mestih.

Šest posod iz lubja je oblikovno zelo podobnih; okrasni motivi pa so dokaj različni. Vse posode so okrašene s polnim vezenjem vlaken ježevčevih bodic. Posode so različne velikosti.

Posoda s pokrovom ima obliko prisekane piramide, sešita je iz upognjenega lubja; šivi tečejo v obliki trapeza do polovice posode, nato je po sredini samo en šiv do vrha. Vrhnji rob je enako končan kot pri skledicah. Okrasni motiv na stranicah posode je na eni strani srce in listi, na drugi štirikraka zvezda, rombi in popki; na pokrovu je vezena zvezdica, listi in popek. Vlakna ježevčevih bodic so barvana rdeče, belo, rumeno, črno in modro.

Druga posoda je sešita enako kot prejšnja, enake oblike, toda ni okrašena. — Naslednja posoda je enake oblike kot prejšnji, okras pa je bogatejši. Na eni stranici so stilizirani cvetovi, listi in popki, na drugi trikotniške oblike stiliziranih listov in kvadrat; na pokrovu je motiv listov. Polno vezenje je narejeno z raznobarvnimi vlakni ježevčevih bodic. Rob posode je končan z gostim ovijanjem rdečih in rumenih vlaken. Pod njim je vrezan okras cik-cak črt in prav tako ob šivih posode. Rob pokrova ovijajo modra vlakna v presledkih. — Drugi primerek je okrašen z motivi, ki so srce, cvetova, nazobčan list z rogovi in popkom. Na pokrovu so okrasne cik-cak črte. Vlakna ježevčevih bodic so barvana črno in belo. Ta posoda je oblikovana in šivana kot prejšnji primerki. Na eni stranici so okraski geometrični liki in osti puščic, na drugi je šop upognjenih travnatih stebel in ost puščice. Ob robu pokrova so cik-cak črte in okrasni šivi, narejeni z vlakni ježevčevih bodic. Okrasne risbe so vezene z barvanimi vlakni ježevčevih bodic. — Naslednja posoda iz obravnavane skupine je okrašena s stiliziranim cvetličnim motivom. Na eni stranici so cvetovi z listi, polmesecem in piko, na drugi so cvetovi, listi in popki; pokrov je okrašen z liki rombov. Vezenje je narejeno z barvanimi vlakni ježevčevih bodic; te so rdečkastorjave, zelene, modre in bele.

Posoda pravokotne oblike s pokrovom ima spodnji široki rob upognjen navzven in na pokrovu dolg locanj. Vse štiri stranice posode so vezene z vlakni ježevčevih bodic. Končni, ožji stranici, sta okrašeni z ženskimi liki in sicer sta dva v spodnji, dva v zgornji polovici stranice. Okrasni motiv je cvetlični, napol stiliziran. Vzorec predstavlja posodo, iz nje pa raste glavno steblo s cvetom; iz stranskih stebel cvetijo marjetke in tulipani. Ta šopek, napravljen s polnim vezenjem, pokriva

celo stranično ploskev; spodnja cvetova segata že na spodnji upognjen rob. Vzorec s srci je vezen na upognjenem robu ožjih stranic. Vsi robovi stranic so oviti s črnobelimi vlakni ježevčevih bodic. Razkošno okrašen je tudi pokrov posode; na njem je razporejenih šest cvetov; v sredini teh je zanka in na njej sta privezani dve školjki kavri. Vzorec na pokrovu je obrobljen z neenakomerno nazobčanim robom, narejenim z navadnim vbodom. Široki rob pokrova je gosto ovit z vlakni ježevčevih bodic; upognjene stranice pokrova so cik-cak gosto ovite z rastlinskim rjavim vlaknom. Notranjost posode je oblepljena s papirjem. Dolg locanj je spleten iz barvanih vlaken ježevčevih bodic.

Druga posoda ima osem izbočenih stranic, okrogel pokrov in dolg locanj z rdečimi pentljami ob straneh. Okras na stranicah je narejen s polnim vezenjem barvanih vlaken ježevčevih bodic. Motivi so cvetlični. Vzorca na stranici ena in pet sta enaka, prav tako na stranici dve in šest, tri in sedem ter štiri in osem. Okrašen je tudi pokrov posode; na njem je vezen motiv šopka cvetlic in src, Posoda je na robovih oblepljena s svilenimi in bombažnimi trakovi. Notranjost posode je obdana z gladko plastjo lubja, ki pokriva konce vlaken ježevčevih bodic.

Pleteni izdelki. V muzejski zbirki je primerek torbe, pomemben izdelek pri tem indijanskem plemenu. Tkana je v različnih izmerah. Muzejski primerek je narejen iz svetlo in temnorjavih cedrovih vlaken. Osnova je mrežasta, nato je votek, gosto ovit okoli nje. Na zadnji strani torbe je vzorec vodoravnih črt, označen s svetlejšimi in temnejšimi vlakni. Na prednji strani je vzorec prav tako narejen v vrstah. V eni so oblikovani trikotniki, v drugi mitološki panter. Tako razporejen vzorec izpolnjuje vso površino tkanja.

Pletena posoda s pokrovom, oblikovana kot krogla, je pletena iz ploščatih viter tako, da votek prikazuje pretikanje vitre po zunanji in notranji strani pokončne osnove.

V zbirki sta tudi dve rogoznici, pleteni iz cedrovih vlaken. Ta so svetle, naravne barve in temnorjavo barvana vlakna. Pleteni vzorci so: kvadrati, pravokotniki, rombi, trikotniki in črtasti vzorec na konceh. — Tkana rogoznica je iz razcepljenih vlaken rafije. Rogoznica ima na konceh dolge, goste rese, le na eni strani so rese kratke.

Leseni izdelki. V zbirki sta dve večji leseni zajemalki, izdelani iz enega kosa. Držalo zajemalke je na koncu zarezano poševno kot kljuka. Zajemalki sta gladko obdelani s stružilcem. — Dve majhni otroški skledi sta prav tako gladko obdelani s stružilcem. Okrašeni sta s profiliranimi robovi. — Otroška žlica je enako izdelana kot zajemalki.

Glasbeni instrument. V muzejski zbirki je dolg lesen rog, gosto ovit z lubjem ameriške breze. Dolg locanj je privezan na obeh konceh. Rog je dolg 140 cm.

Muzejska zbirka in interpretacija kulture Indijancev Ojibwa

Številčno skromna zbirka skupine Ojibwa predstavlja nekaj pomembnih kulturnih značilnosti tega rodu. Na tem mestu nameravamo razpravljati o izvirnosti pred-

metov in o zgodnjih virih ter jih primerjati z raziskovanji sodobnih ameriških in drugih strokovnjakov. Posebej moramo poudariti, da so prvi viri, ki poročajo o obravnavani indijanski kulturi, dokaj pomembni. Zato menimo, da je potrebno upoštevati npr. Baraga, Pirca, Heckewelderja; vsi omenjeni misijonarji raziskovalci so živeli med temi indijanskimi plemeni.

Muzejski primerki mirovnih pip sodijo v vrsto ceremonialnih kalumetov. Take pipe zasledimo pri gozdnih in jezerskih skupinah Ojibwa, ki so imenovane tudi ljudstvo kalumet. Prebivajo na območju Velikih jezer in reke Mississipi. Ime kamulet ni indijanska beseda, izvira namreč iz normansko-francoske besede chalumeau, kar pomeni piščal ali chalumet, ki pomeni ustnik pri pipi. Indijanci imenujejo pipo za kajenje **opwagan.** Ime kamulet je pravzaprav pomenilo dolgo, lepo izdelano in okrašeno cev iz trstja, ki ji je namesto glave pipe bila nataknjena glava race ali pa le njen vrat. Ta mirovna pipa je pomembna tudi v ljudskem pričevanju, ki govori o nastanku indijanskega rodu. Zato so to ceremonialno pipo uporabljali pri čaščenju svojih božanstev. Pater Marquette je zapisal, da je bila mirovna pipa tako spoštovana pri indijanskem rodu kot nobeno kraljevsko žezlo v Evropi.[30]

Ime kalumet pomeni danes tobačno pipo v celoti, to je cev in glavo pipe. Baraga opisuje mirovno pipo kot simbol, ki je pomemben predmet pri sklepanju miru in prijateljstva med plemeni. O njej obširno poroča in omenja prinešene primerke, ki so shranjeni v ljubljanskem muzeju.[31] Daljši opis mirovne pipe je tudi v Ilirskem listu. Oba, Baraga in Heckewelder, omenjata vrvico wampum, ki je enako pomembna kot mirovna pipa. Baraga jo imenuje »venec iz školjk«. Heckewelder pravi o pipi, da je narejena iz rdečega ali črnega kamna; preden je uporabljena ob slovesnih priložnostih, mora biti očiščena. Pirc poroča, da so na posvetovanju plemenskih in družinskih poglavarjev vedno pripravili tobak in pipe.[32]

Vsi Indijanci kadijo tobak. Iz navadnih pip kadijo vsak dan ali na običajnih plemenskih zborovanjih. Ceremonialna pipa je na pomembnem zborovanju ali posvetovanju indijanskih starešin samo ena. Iz te pokadi navzoč član rodu le en dim. Mirovna pipa Indijancev Ojibwa je lesena, kamnita ali kovinska. Izmed kamnin, iz katerih je izdelana glava pipe, je najbolj značilen rdeč ali rjav pipni kamen ali katlinit, ki ga Indijanci pridobivajo v jugozahodnem delu Minnesote iz reke Chippewa, na območju plemena Irokezov, na ozemlju New Yorka in v Kanadi. Georg Catlin, indijanski slikar, je prvi opozoril mineraloge na to glinasto kamnino leta 1839; po njem ima tudi ime katlinit. Ta glinenec obsega barvno lestvico od svetlosive do temnordeče; je zelo mehak, lomljiv, ga je mogoče rezljati in zgladiti z najbolj preprostimi orodji kot je npr. preprosto kamnito rezilo.[33] Ko je katlinit nekaj časa na zraku, postane trd.

[30] Underhill, 1953, str. 110.
Baraga, 1853, str. 329.
Driver Harold E., 1964: Indians of North America, Chicago, str. 93.
Funk & Wagnalls, 1949: The Dictionary of Folklore Mythology and Legend. New York, vol. I, str. 183—184.
[31] Baraga, 1837, nem. izd. str. 166—167; slov. prev. str. 142—143.
[32] Heckewelder, 1822, str. 154—155.
Pirc, 1855, str. 50—51.
[33] Underhill, 1953, str. 117.
Lyford, 1953, str. 40.

Tobačne pipe so tudi bakrene, železne ali medeninaste. Kamnite tobačne pipe, obložene s srebrnimi, svinčenimi ali kositrnimi vložki, izvirajo iz časov, ko so se prvi Evropejci pojavili na tem ozemlju. Tobačna cev je navadno lesena, najpogosteje narejena iz jesena. Če je pipa ceremonialna, je cev rezljana, okrašena z orlovimi peresi, živalskimi dlakami, motivi vzorcev so narejeni z vlakni ježevčevih bodic in raznobarvnimi biseri.

Tobak je ena najbolj razširjenih rastlin v severni Ameriki. Indijanci kadijo v sedanjem času večinoma kupljeni tobak; poleg tega uporabljajo še neko mešanico, ki je precej močnejša kot navaden tobak. Indijanci menijo o tobaku, da je dar božanstva; to izpričuje šega iz preteklosti, ko so imeli navado darovati tobak duhovom in nadnaravnim silam. Tobak je bil pomemben tudi pri religioznih rodovnih obredih midéwiwin. Indijanski domači tobak, znan že v 17. stoletju, je mešanica različnih rastlin, korenin, listov in lubja. To tobakovo mešanico Indijanci imenujejo **kinnikinnik;** sestavljena je iz listov in lubja rastline sumac (Rhus glabra L.), vedno zelenega grmičevja, rdeče vrbe (Cornus stolonifera Michx.)[34] in iz drenovega lubja. Indijanci delajo tobakovo mešanico iz rdečih jagod vedno zelenega grmičevja (Mitchella Repens), medvedjega grozdičevja (Archostaphylos Ursa), lubja rdeče vrbe (Cornus stolonifera) in krvavordečega drena (Cornus sericea) še danes. Tega tobaka, ki je pripravljen in uporabljen pri verskih obredih, Indijanci ne kadijo, ne žvečijo in ne njuhajo. Tobakova mešanica iz omenjenih rastlin in ostružkov je zdrobljena v možnarju.

Muzejska torba z obramnico pripada enemu izmed najbolj značilnih kosov indijanskega ceremonialnega oblačila pri Ojibwa. Indijanci nosijo torbo ob slavnostih in je razkošno okrašena. Ta in drugi muzejski primerki so označeni v inventarnih zapisih kot tobačne torbe. Baraga[35] omenja tudi take torbe, ki so nekoliko drugačne; pravi, da nosi vsak Indijanec tobačno mošnjo s seboj. Narejena je iz kož mačke, mlade vidre ali drugih divjih živali. Indijanec nosi torbo na pasu. Pirc opisuje le poglavitna indijanska oblačila. Heckewelder pa poroča o rečeh, ki jih nosijo Indijanci v taki torbi.[36]

Slavnostne tobačne torbe so Indijanci začeli nositi pred nekaj stoletji, ko so se prvi Evropejci pojavili na njihovem ozemlju. Tako je raziskano, da so sredi 18. stoletja angleški vojaki nosili podobne torbe; te so bile okrašene s čopi in perjanicami. Indijanci Ojibwa so privzeli obliko teh torb in jih krasili z bogatim vezenjem. V prejšnjem stoletju so bile te slavnostne torbe najpogosteje vezene z raznobarvnimi biseri. Torbe niso postale pomembne le kot del slavnostnega oblačila, temveč so veljale tudi kot denarno sredstvo. Indijanci Ojibwa so jih prodajali plemenu Sioux. Vsaka torba, okrašena z biseri, je veljala enega konja ponija.

Na tem mestu se zahvaljujem za pojasnilo prof. Ernestu Faningerju iz Prirodoslovnega muzeja v Ljubljani, kar zadeva katlinit. To je rdečkasta glinasta kamnina, imenovana argillaceus stone, ki ga uporabljajo severnoameriški Indijanci za izdelovanje tobačnih pip.

[34] Hilger, 1951, str. 63.
Lyford, 1953, str. 42.
Driver, 1964, str. 90.
Lips, 1956, str. 174.

[35] Baraga, 1837, nem. izd. str. 60—61; slov. prev. str. 50.

[36] Heckewelder, 1822, str. 326.

Vezenje in tkanje z biseri in aplikacijsko delo na muzejskih torbah kaže značilne vzorce in krasilno tehniko, ki jo vidimo le še na starejših primerkih. Vzorci, ki so oblikovani na muzejskih torbah, predstavljajo geometrične like, in prilagojene oblike cvetličnih motivov.[37] Geometrični liki so tkani in vezeni. Vzorci so bili prvotno preprosti, kasneje so dobili zelo zapletene oblike. Značilni vzorci pri Ojibwa so bile okrasne ravne črte, vezene z biseri; te so bile vedno drugačne barve, kot je bila podlaga. Črta cik-cak, imenovana tudi blisk, povezuje enakomerno razporejene vogale. Dvojni vzorec cik-cak, imenovan drsanje, je eden najznačilnejših starejših okrasnih motivov pri Ojibwa (na tem mestu opozarjamo na tkano torbo v muzeju, ki ima vtkane nanizane bele bisere).

Zelo razširjen okrasni vzorec pri Ojibwa je vidrin rep, ki naj bi predstavljal sled vidre na ledu spomladi. Vzorec je iz ozkega podolgovatega šesterokotnika in dveh, treh ali štirih rombov. Oblikovan je tudi kot ozka verižica na robovih in trakovih v raznih variantah.

Konvencionalni vzorci so tkani in vezeni z biseri. Okrasek je lahko samostojna enota ali je povezan z okrasnim robom. Lik je privzet iz narave, nato na blagu različno oblikovan. Eden najstarejših tovrstnih tkanih vzorcev pri Ojibwa je osemstranična pika, imenovana okrogli biser. Pogostni vzorec so štiri pike. Romb in podaljšani šesterokotnik nastopata samo kot vzorec »vidrin rep«. Lik vrtnice je nastal iz štirih pik; ta vzorec je zelo razširjen. Drevesni listi so oblikovani različno: nekateri so realistični, drugi le na pol ali pa so popolnoma prilagojeni umetnikovi predstavi. List javora, hrasta in divje trte imajo pogosto naravno obliko. Najpogosteje oblikujejo ozadje cvetov.

Ko vzorec, privzet iz narave, izgubi naravno obliko, ga predstavljajo različni geometrični liki. Tako npr. romboid pomeni list drevesa ali rastline; romboid z ostrimi koti predstavlja perut ptiča; osem romboidov z ostrimi koti proti njihovi sredini oblikuje vrtnico. Na podoben način je lahko upodobljeno grozdje, brusnice ali pero. Zanimiv in splošno razširjen vzorec so rakove škarje (nazorno je prikazan na muzejskem primerku). Obilica rakov v jezerih je gotovo pripomogla da se je oblika njihovih škarij pojavila v okraskih.

Cvetlični vzorec je eden prvih okraskov, ki je bil raziskan na vseh oblačilih indijanskih rodov. Evropejci so razširili nekoliko drugačno vrsto cvetličnih motivov; predvsem so bili ti zadnji le na pol realistični. Pojavili so se tudi večji listi in cvetovi, oboji pa so izpolnjevali vso površino vezene ploskve. Oblike pik in ležeči vbodi so raziskani na vezenih očipvejskih primerkih s cvetličnimi vzorci. Najpogostnejši so: vrtnica, lilija, slak, zvonček, javorov in hrastov list, vrh smreke, buča, želod in rožni popki. Vrtnica in javorov list sta značilna vzorca Indijancev Ojibwa. Indijanci so privzeli cvetje v lončku in vrtno cvetje od francoskih naseljencev. Stebla cvetic so prikazana na starejših primerkih z gostimi trnjevimi bodicami.

V muzejski zbirki kaže primer aplikacijskega okraševanja širok trak. Tako aplikacijsko delo je bilo razširjeno pri Indijancih Ojibwa, vendar se ni razvilo tako popolno kot pri plemenu Potawatomi. Oblačila, okrašena s prišitimi trakovi svetlih barv, so bila raziskana pri jezerskih indijanskih skupinah. V 19. stoletju so bili

[37] Lyford, 1953, str. 131, 137—147.
Underhill, 1953, str. 116—117, 130—131.

taki trakovi našiti kot okraski na blagu. Ti vzorci so bili najprej preprosti, npr. ravne črte na obrobkih; iz teh se je kasneje oblikoval romb, šesterokotnik, kvadrat in vzorec cik-cak. Konec 19. stoletja so okrasili z aplikacijskih vzorcem ogrinjala, pregrinjala za otrokovo zibelko, gamaše, robove oblačil, manšete in prednje vložke na mokasinih. Aplikacijski vzorci so večbarvni. Našiti so splošno tako, da izpolnijo vso površino blaga.

Usnjena nožnica je del moške opreme. Baraga omenja, da visi ob pasu Indijancu vedno velik nož v nožnici. Heckewelder in Pirc ne poročata o njej, natančneje pa opisujeta druge kose oblačil. Nekatere usnjene nožnice so okrašene po vsej gornji površini, druge so le deloma vezene. Geometrični vzorec je zelo pogost, narejen z barvanimi vlakni ježevčevih bodic.

Moški in ženski mokasini, ki so v muzejski zbirki, pripadajo starejšemu tipu indijanskega obuvala. Izdelani so iz enega kosa jelenove, losove ali srnine kože; podplat je mehek, rob prednjega vložka je drobno naguban. Kroj obuvala, ki je šivan na peti in ob gležnjih, oblikuje mokasin. Zavihki ob gležnjih so kasneje dodani. Otroški mokasini in mokasini za starejše ženske so bili narejeni v nekaterih primerih iz dveh kosov usnja; šivani so bili po dolžini podplata. Indijanci so mokasine najprej šivali z vlaknom cedrovega lubja ali z vlaknom, pripravljenim iz jelenove hrbtne kite; kasneje so sukanec kupovali v trgovini. Zgodnji raziskovalci (Heckewelder, Baraga, Pirc), ki omenjajo mokasine, jih imenujejo kratke nogavice; okrašene so tako, da se ne vidi skoraj nič usnja. Mokasini so vezeni na prednjem, posebej prišitem vložku, in na manšetah ob členkih. Izvirni in starejši način krašenja mokasinov je vezenje z vlakni ježevčevih bodic;[38] kasneje nadomesti ta vlakna bombažna in svilena prejica. Vezeni motiv na mokasinih temelji na dvojni krivulji in na dokaj realističnem cvetličnem vzorcu. Najlepše so bili okrašeni mokasini Indijancev Sioux; preprosteje vezeni so bili mokasini pri skupini Ojibwa. Več plemen (Ojibwa, Winnebago, Cherokke, Seneca) je imelo navado prebosti peto otroškega mokasina; tako so želeli obvarovati otroka, da ga ne bi izvabili hudobni duhovi.[39]

V muzejski zbirki je tudi indijanska zibelka, pravzaprav le lesena podlaga brez druge opreme. Vezeno pregrinjalo, ki ga omenja Ilirski list, se ni ohranilo. V nekaterih indijanskih rezervatih so tako zibelko opustili, v drugih jo še uporabljajo, npr. Ojibwa.[40] Prve tedne po rojstvu je otrok še premajhen, da bi ga lahko polagali v tako zibelko, zato mu pripravijo ovalno posodo iz brezovega lubja. Ko nekoliko odraste, ga dajo v zibelko. V njej mu toplo posteljejo in ga trdno privežejo. V takem ležišču dobi otrok raven hrbet, mati pa ga laže prenaša na potovanju. Kadar mati dela, je zibelka z otrokom lahko postavljena pod drevo, ob vigvam ali obešena na drevo, da otroka ne bi vznemirjale živali. Zibelka je okra-

[38] Driver, 1964, str. 150, 193—194.
Encyclopaedia Brtannica, 1965. Chicago. Vol. 18, str. 243.
Severnoameriški ježevec — Erethizon dorsatum je zajetna žival z dolgo dlako, ki delno ali popolnoma skrije bodice, in živi le na drevesih, hrani se z mladimi drevesnimi brstiči in lubjem. Bodice so rumenkaste s črno konico.
Prim. tudi: Ilustrirana enciklopedija živali (prev. A. Polenec, S. Škerl), 1967, Ljubljana, str. 163.
[39] Lyford, 1953, str. 106.
Bernatzik Hugo, A., 1939: Die grosse Völkerunde. Leipzig. Bd III, str. 47.
[40] Lips, 1956, str. 165.

šena. Leseni del je rezljan, pregrinjala so vezena z biseri, z bombažno ali svileno prejico.

Muzejska zbirka posod iz brezovega lubja kaže nekaj značilnih primerkov, ki so pomembni po obliki, krašenju in uporabi. Posoda **makak** je oblikovana kot prisekana piramida, ima okrogle kote, je različne velikosti in navadno je temnejša stran lubja na zunanji strani posode. Taka posoda je sešita z razcepljenimi vlakni raznih drevesnih koreninic ali z vlakni lubja ameriške lipe. Indijanci uporabljajo take posode za shranjevanje javorovega sladkorja, divjega riža in za nabiranje gozdnih sadežev. V prvi polovici 19. stoletja so imeli Indijanci večinoma take posode. Uporabljali so jih celó za kuhanje; v posodo so polagali razbeljene kamne in kuhali dnevne obroke. Baraga piše o teh posodah, da so ročno izdelane, vendar niso dolgotrajne; tudi so lepo okrašene. Pirc meni, da so posode zelo zanimive in jih morajo videti tudi njegovi prijatelji v domovini, zato jih pošilja.

Posode iz brezovega lubja so lahko propustne ali nepropustne. Slednje so brez šiva na dnu; stranice posode so oblikovane tako, da lubje segrevajo nad ognjem in ga upogibajo nad soparo vrele vode, kolikor je potrebno. Ko se lubje ohladi, ostane upognjeno. Robovi posod so sešiti z rastlinskimi vlakni.[41] Vlakna za šivanje robov pripravi Indijanka tako, da jih žveči, vlaži in valja med kazalcem in palcem, nato jih še segreva nad ognjem. Če je posoda večja, okrepi robove z vrbovimi ali jesenovimi vitrami. Poškodbe na lubju popravi s smolo ali z drevesnim katranom. Posebej je oblikovan prilegajoč se pokrov. Posode so tudi okrašene. Risba na njih je lahko vrezana ali izpraskana, če je bilo brezovo lubje pripravljeno spomladi. Okras na teh posodah je lahko poslikan ali vezen z vlakni ježevčevih bodic. Na ozemlju Indijancev Ojibwa živi ameriški ježevec, ki je zelo koristna žival. Indijanci ga lovijo predvsem zaradi njegovih dolgih bodic, ki so poglavitni material pri starejših okrašenih predmetih. Kožnata oblačila in obuvala ter drugi uporabni predmeti so bili vezeni s temi vlakni. Okraski na posodah iz lubja so preprosti; vzorci so spirale in geometrični liki, prilagojeni predmetu in njegovi površini. Cvetlični vzorci na lubju so togi, okorni in težki, ker jih ni lahko prilagoditi neupogljivi podlagi. Redko je uporabljena šablona vzorca, risba je namreč pogosto narejena s koščeno iglo.

Tehnika vezenja z vlakni ježevčevih bodic je dokaj preprosta in enaka pri vseh skupinah Ojibwa v Michiganu, Minnesoti in Wisconsinu. Ženske, ki vezejo te posode, si najprej pripravijo ta vlakna. Namočijo jih v vodi, da se zmehčajo. Najboljša vlakna so, če so oprana v milnici. Ženska ima med delom vedno nekaj vlaken v ustih, da jih vlaži. Ko mora vzeti vlakno iz ust, ga zgnete z zobmi in splošči s palcem in kazalcem. Topla slina v ustih zmehča ježevčeve bodice. Zmehčana vlakna lahko upogibajo in vbadajo skozi majhne luknjice, napravljene s koščenim ali roženim šilom. Vlakno je vtaknjeno na narobni strani površine, upognjeno ob vbodu, povlečeno po površini vzorca do naslednjega prebodenega mesta in spet povlečeno na narobno stran. Ko je delo končano, je vlakno odrezano na hrbtni strani, upognjeno in pritisnjeno na podlago lubja. Posušena ježevčeva vlakna so trda in popolnoma zapirajo vbodeno odprtino v lubju.

[41] Lips, 1956, str. 165.
Rastlinska vlakna za šivanje posod so pogosto pripravljena iz koreninic jelk in dišeče trave, ki ima zelo prijeten vonj, ko se posuši.
Lyford, 1953, str. 56—57.

V muzejski zbirki je shranjen model kanuja iz brezovega lubja, ki je izdelan natančno tako kot čoln prave velikosti. Kanuji iz brezovega lubja so različno veliki; navadno so uporabni eno leto. Indijanci Ojibwa še posebno slovijo kot spretni izdelovalci takih kanujev. Moški mora najprej nabrati masivno brezovo lubje in sicer najbolje v juniju ali juliju. Ko ima dovolj tega gradiva, ga mora zviti in shraniti v senci. Prav tako kot lubje mora pripraviti les iz bele cedre (Thuja accidentalis L.) ali kakšno drugo vrsto lepo raščenega lesa. Ta les je razcepljen in obdelan na palice, ki sestavljajo leseno ogrodje čolna. Obdelani les je namočen v vodi, da postane upogljiv. Vse mere čolna so izračunane z nekaterimi deli človeškega telesa, npr. globina kanuja je razdalja med komolcem in palcem; razdalja med rebri v čolnu je razmak med mezincem in palcem.[42] Indijanec dela kanu navadno zvečer ali na oblačen dan, ker mora lubje ostati vlažno. Lubje mora najprej razgrniti, ga obtežiti s kamni in postaviti začasen okvir nanj. Po tem okviru je oblikovana širina kanuja in koničasti del na prednjem in zadnjem koncu. Ženske sešijejo robove lubja, oblikovanega po modelu. Šivajo z vlakni koreninic jelke (Picea rubra), tamarake (Larix laricina) ali bora (Pinus banksianna Lamb.). Vlakna namočijo v ribjo juho, da postanejo upogljiva in voljna. Notranje leseno ogrodje čolna sestavi moški. Ženske končajo obšite robove in zasmolijo vse šive na lubju. Ta drevesna smola je pripravljena že leto dni prej; zmešana je s črnim ogljem, da šivi delajo okrasni videz. Zadnje delo pri čolnu je vrhnji rob, ki se mora oviti z močnimi vlakni smrekovih koreninic. Vesla so preprosta, izdelana so iz lahkega lesa bele cedre ali temu podobnega. Čolnu sta potrebni dve vesli. Veslač kleči ali sedi s podvitimi nogami. Čoln iz brezovega lubja dela navadno šest oseb; od teh štiri ženske.

Krplje v muzejski zbirki sodijo v koničasti tip. Druga vrsta krpelj ima ovalno oblikovan leseni okvir. Krplje so na območju Indijancev Ojibwa zelo pomembne; nekateri zgodnji raziskovalci so poročali o takoimenovanem kulturnem območju snežnih krpelj.[43] Kulturni elementi: krplje, mokasini z mehkimi podplati, vezenje z ježevčevimi vlakni, posode iz brezovega lubja, čoln in šotor iz brezovega lubja pripadajo območju, koder so razširjene snežne krplje.

Koničaste krplje uporabljajo moški; ovalne, ki so oblikovane kot medvedja šapa, natikajo ženske. Ovalne krplje imajo preprosto mrežo med okvirji, koničaste bolj zapleteno. Lesen okvir krpelj je navadno iz jesenovega lesa in je okrepljen s prečnimi palicami. Jesenov les (Fraxinus sp.) kuhajo in segrevajo nad ognjem, da ga zmehčajo, potem upogibajo in oblikujejo.[44] Mreža med okvirji je narejena iz nestrojenih trakov losove ali jelenove kože. Zelo uporabna je karibujeva koža, ker se ti trakovi ne raztezajo in ne krčijo, kadar so vlažni. Včasih so trakovi izdelani tudi iz konjske kože. Mreža na konceh krpelj je lepše tzdelana; tkana je iz kitastih vlaken, ki so vtaknjena skozi okvir. Ostali del mreže je narejen tako, da se trakovi ovijajo okrog okvirjev. Trakovi in vlakna na robovih okvirjev so

[42] Lyford, 1953, str. 49—56.
Hilger, 1951, str. 115—117, Pl. 14, 15, 16, 17.
Underhill, 1953, str. 62.
Lips, 1956, str. 82—85, 168—169.
[43] Birket-Smith Kaj, 1948: Geschichte der Kultur. Zürich, str. 56.
Bernatzik, 1939, str. 44—46, Bd III.
[44] Lyford, 1953, str. 43.
Underhill, 1953, str. 113.

pogosto zavarovana s krpicami rdeče flanele. Na mreži pod nogami je pritrjen kos nestrojene kože; usnjen jermen veže nogo na krplje, peta je prosta.

V zbirki je shranjen pomanjšan primerek vreče starejšega tipa. Pravilna mera take vreče je uporabljena za shranjevanje živeža ali drugih predmetov. Primerek prikazuje način dela, ki je raziskan na starejših obrtnih izdelkih na tem indijanskem ozemlju. Izdelovalec tke táko vrečo na dveh lesenih pokončnih opornikih. Osnova so pokončne niti. Te križajo votkove niti v parih in sicer tako, da je ena votkova nit tkana nad osnovo, druga pod njo. Ob vsakem križanju sta votkovi niti zaviti na pol poti tkanja. Tako tkanje je včasih gosto, včasih luknjičasto. Pogosto so te niti nesukana vlakna iz cedrovega lubja. Vrečo, ki je bila tkana brez šiva na dnu, so uporabljali za shranjevanje divjega riža. Okraski na taki vreči so večinoma črtasti, lahko pa imajo geometrične like in živalske figure, predvsem tiste, ki so pomembne v njihovih legendah. Značilna okrasna lika sta: panter, ki po verovanju Indijancev živi pod zemljo in ptič gromovnik. Pogosto je oblikovan tudi jelen, metulj in vidrina sled.[45] Na muzejskem primerku je okrasni lik panter.

Manjši rogoznici v zbirki sta pleteni iz cedrovih vlaken, ki so pripravljena iz lubja rdeče cedre (Juniperus virginana var.).[46] Vlakna so naravna ali črno in rjavo barvana. Tkalec tke v senci, da vlakna ostanejo vlažna in so laže upogljiva. Take rogoznice iz cedrovega lubja pogrinjajo zunaj šotora poleti, ali pa jih uporabljajo v šotoru za ležišča, stene in vrata. Te rogoznice so danes redke, ker jih znajo delati le še starejše ženske.

V zbirki je shranjena pletena okrogla posoda. Ta pletarska obrt se ni tako razširila pri Indijancih Ojibwa. Raziskane so okrogle in ovalne posode, ki so imele pokrov in locanj. Pletli so jih iz viter črnega jesena, cedrovih korenin, lubja ameriške lipe in iz dišeče trave. Tehnika pletenja starejših posod je iz ovijanja in prepletanja osnove in votka v raznih variantah.

Leseni izdelki v zbirki so preprosti. Sklede, krožniki, žlice in zajemalke so izdelane iz grčavega bresta, javora ali kakšne druge vrste lesa. Okraski na lesenih izdelkih so izpraskani ali zarezani z ostro kostjo. Ti so črno barvani s sajami, oranžno pa z drgnjenjem sveže korenine neke rastline. Skromen reliefni okrasek je raziskan le na ročajih žlic.

Od glasbil je v zbirki le dolg, nekoliko ukrivljen rog. Uvrščamo ga med piščalke in flavte, ki so ugotovljene pri Indijancih Ojibwa in še pri nekaterih drugih plemenih.[47] Muzejski rog je lesen in ovit z brezovim lubjem. Raziskano je, da so bile podobne lesene piščalke edino glasbilo indijanskih mladeničev, kadar so igrali svojim dekletom. Taka piščalka je lahko dala le skromen čivkajoč ton.

Lok in puščica je poglavitno orožje severnoameriških Indijancev. V muzejski zbirki je shranjenih nekaj primerkov. Značilni lok Indijancev Ojibwa je ploščat, izdelan iz ameriškega belega oreha (hikori), iz jesena ali rdeče cedre in iz lesa »ironwood«

[45] Lyford, 1953, str. 84—85.

[46] Lyford, 1953, str. 91—92.

[47] Underhill, 1953, str. 119.
Densmore Frances: 1910: Chippewa Music. Washington. Bureau of American Ethnology, Bulletin 45, str. 11—12.

(Carpinus caroliniana Walt.).[48] Lok je narejen iz mladega drevesa, ki mu je najprej odstranjeno lubje, nato je upognjen. Predniki današnjih Indijancev so delali loke s preprostim kamnitim orodjem, zagozdami in s pomočjo ognja. Dolžina loka je bila določena z razdaljo od ene rame do konice srednjega prsta na drugi roki. Širina najširšega loka je tri prste. Lok je zelo trden, saj je z njim mogoče izstreliti puščico na 50 korakov skozi jelenov bok. Lok je lahko okrasno pobarvan z rastlinsko črno in rdečo barvo. Okrasne črte so jedkane z razbeljenim ostrim kamnom in barvane z rdečo barvo. Tetiva loka je narejena iz losove ali jelenove kite, iz stebla koprive ali iz kože sladkovodne želve. Vlakna koprive so povoščena ali prevlečena z drevesno smolo. Najbolj primerna tetiva je iz želvine kože, ki se ne razteza in ne krči.

Puščice, ki so lesene, koščene, rožene, bakrene, iz školjkinih lupin ali iz raznih kamnin, so nasajene na trstično ali leseno držalo in so na zadnjem koncu vedno operjene.[49] Puščice Ojibwa so krajše kot puščice Sioux. Krajše držalo je primernejše pri streljanju v gozdovih in iz klečečega položaja, kot imajo navado streljati Indijanci Ojibwa. Puščica je privezana na držalo z živalsko kito. Nekatere puščične osti so nazobčane. Poglavitne osti puščic so tope, s temi ubijajo ptiče in manjšo divjad; druge so koničaste, z njimi pa ubijajo vso drugo divjad. Prilepljena in privezana orlova ali sokolova peresa so pogosto barvana s svetlimi barvami. Indijanci nosijo puščice v tulcu, ki je narejen iz trdega jelenovega usnja.

Pomen muzejske zbirke in njene pomankljivosti

Zbirka indijanskih predmetov skupine Ojibwa je bila zbrana v času, ki že označuje ameriško kolonialno zgodovino. V 19. stoletju so se indijanska plemena ogorčeno borila za lastno zemljo. Skušala so ohraniti deželo svobodno in si tudi priboriti pravico odločati in voditi pogajanja o dodeljevanju ozemlja pri ameriških oblasteh. Nepravilno ravnanje prvih evropskih naseljencev pa je povzročilo načrtno uničevanje indijanskega prebivalstva in njihove kulture ter izseljevanje v puste in nerodovitne kraje. Vsi ti boji, ki so se razširili na indijanskem ozemlju že v času delovanja prvih slovenskih misionarjev, so vplivali na njihovo pionirsko raziskovanje omenjenih skupin.

Pomembna je bila pobuda rojakov iz domovine, da bi slovenski misijonarji zbirali indijanske izdelke in jih pošiljali ljubljanskemu muzeju. Tedanje muzejsko vodstvo je želelo povečati začetni muzejski material tudi z izdelki neevropskih ljudstev. Že v prvi polovici 19. stoletja je bila izredna priložnost, da muzej pridobi nekaj izdelkov severnoameriških Indijancev, ker so delovali Slovenci med temi plemeni. Slovenski misijonarji, ki so se ukvarjali tudi z raziskovalnim delom, so menili, da bodo gotovo zanimivi indijanski predmeti privabljali obiskovalce v muzej. In tako so bili poslani indijanski izdelki razstavljeni v ljubljanskem muzeju že leta 1844. Očitno je, da so tedanji muzejski sodelavci pokazali mnogo zanimanja za tuje kulture. To je razvidno tudi iz zgodnjih muzejskih kronik. V njih je nave-

[48] Lyford, 1953, str. 32.
Hilger, 1951, str. 173.
[49] Ratzel Friedrich, 1886: Völkerkunde. Leipzig. Bd II, str. 577—578.
Lyford, 1953, str. 33.

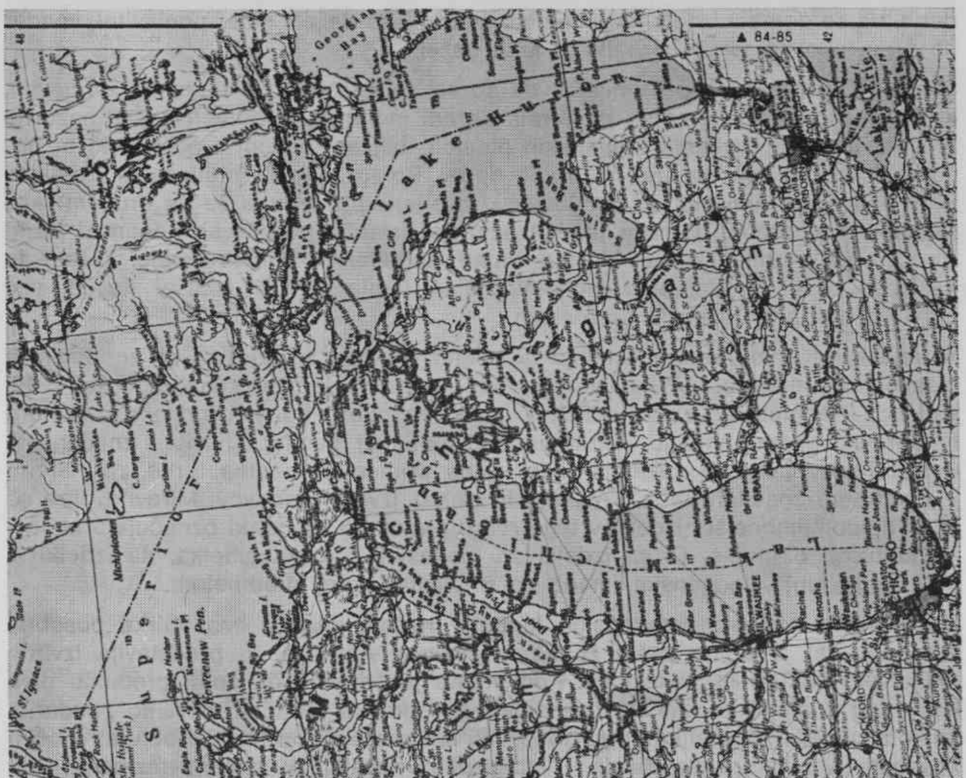

Ozemlje Indijancev Ojibwa in Otava ob Gornjem in Michiganskem jezeru

deno, da so domači izdelki in umetnine iz kranjske dežele sicer poglavitni, vendar so prav tako pomembni izdelki iz tujih dežel.

Slovenski misijonarji so še menili, da so se dolžni oddolžiti ljudem v domovini, ki so jih moralno in gmotno podpirali. Zbrani indijanski predmeti naj bi nazorno predstavili način življenja indijanskih plemen; bili naj bi tudi sredstvo, ki bi pripomoglo zbrati več denarja in drugih darov. Poleg zbiranja indijanskih izdelkov, ki je bilo dokaj načrtno, so se slovenski misijonarji uveljavili še na drugem raziskovalnem področju. Baraga je, kot smo že navedli, preučeval indijanski jezik; Pirc je učil indijanske prebivalce umno poljedelstvo in sadjerejo. Čebul je nastopal zoper prodajanje alkoholnih pijač Indijancem in skušal doseči več pravic pri tedanjih ameriških oblasteh.

Muzejski indijanski predmeti imajo določeno vrednost, predvsem so zgodovinski izdelki, ki prikazujejo izvirnost kulturnih dosežkov indijanskega človeka v 19. stoletju. Predmete so zbrali raziskovalci, ki so dobro poznali indijansko kulturo na obravnavanem območju. Zbirka predstavlja nekaj njenih poglavitnih značilnosti. Posebej omenjamo le nekatere izdelke, na primer slavnostne torbe, na katerih je predvsem značilen način krašenja in prikaz izvirnih motivov. Mirovne pipe so eden najpomembnejših izdelkov tega rodu; prav tako krplje, ki označujejo obsežno kulturno območje. Drugi izdelki so mokasini, otroška zibelka, ali izdelki iz brezovega lubja. Indijanska imena so pripisana vsem predmetom.

V sedanjem oddelku neevropskih kultur v našem muzeju ima zbirka posebno vrednost, saj je edina večja zbirka iz severne Amerike, ki predstavlja izvirno indijansko kulturo iz preteklosti. Pomembno je omeniti, da so ti predmeti prvi, ki so dali podlago za nastanek omenjenega oddelka. Končno moramo poudariti, da so slovenski zbiratelji mnogo prispevali kot raziskovalci na področju etnološke znanosti. Misijonarji so živeli v indijanskih naseljih v enakih razmerah kot domačini, zato so jih spoštovali kot člane rodu. Otavani so na primer sprejeli Barago za člana svojega plemena na veliki slavnostni prireditvi leta 1847.

Kultura današnjih indijanskih plemen se bolj in bolj spreminja, kljub temu, da se tradicionalni rodovni način življenja še nadalje razvija na določenih ozemljih. Razvoj splošnega ameriškega življenja in sodobna tehnika na gospodarskem področju prodira tudi med indijansko prebivalstvo. Mladi indijanski rod spreminja način življenja, navaja se na sodobno življenje in bolj in bolj opušča nekdanji preprosti izvirni način. Številna dosedanja raziskovanja, ki so jih opravili ameriški in evropski raziskovalci pri indijanskih skupinah, so pokazala mnogo sprememb. Tako vidimo, da so Indijanci danes drugačni po zunanjosti, kajti bolj in bolj izginja njihova nekdanja izvirna noša. Mnogi med njimi se oblačijo sodobno, tako kot drugi ameriški prebivalci; vsakdanjo in praznično obleko kupujejo v trgovinah. Mladi Indijanci se izobražujejo v raznih šolah; starši pa navajajo otroke na sodoben način življenja.

Zbirka bi bila dokaj popolnejša, če ne bi manjkal zvitek z vsebino midé na brezovem lubju, ki je bil raziskan v 19. stoletju. Hieroglifska pisava in slike na teh zvitkih poročajo o davni indijanski zgodovini.

V zbirki je majhna vreča, imenovana mashkimod. Prava velikost vreče, tkane na dveh lesenih opornikih, predstavlja enega najpomembnejših starejših obrtnih izdelkov. Tak primerek bi izpopolnil muzejsko zbirko. Velika vrzel je, da nimamo torbe midé. To je posebna vreča, narejena iz bobrove kože ali kož drugih živali

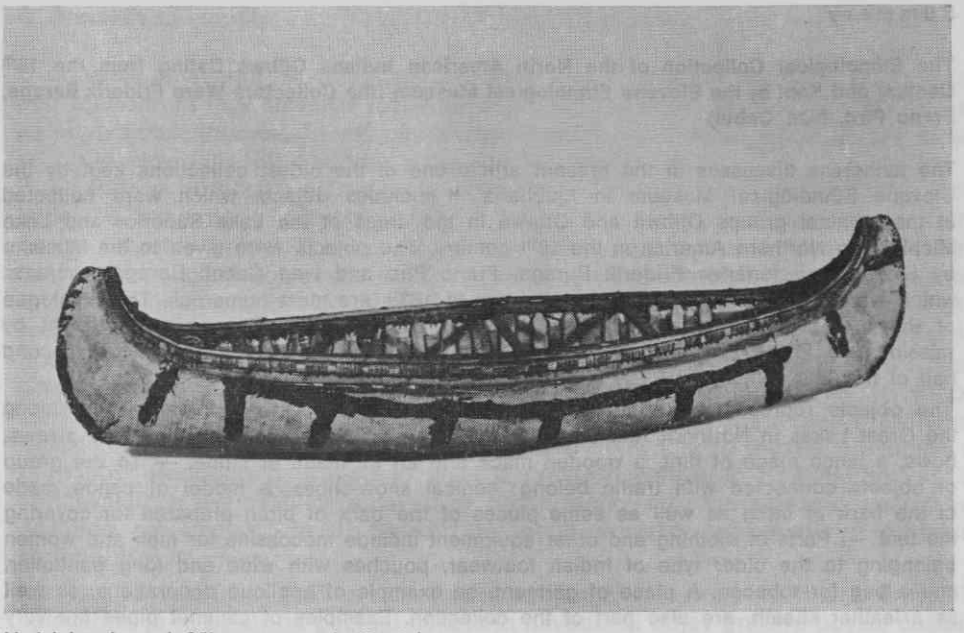

Model kanuja, rod Očipve, prva pol. 19. stol.

(kune zlatice, vidre, podlasice). Na zunanji strani je bila vreča okrašena z biseri. Vsak član moške rodovne družbe midéwiwin je imel tako torbo; ta je bila tako pomembna, da so jo navadno pokopali z umrlim lastnikom.

V zbirki manjkajo tudi oblačila. Moške in ženske gamaše bi bistveno sodile k mokasinom; te prikazujejo posebno umetnost okraševanja, predvsem bogato, polno vezenje po vsej površini blaga. Še pomembnejši bi bil dvojni štirikoten kos usnja ali blaga, prav tako bogato vezen. Predstavlja sramni predpasnik, ki so ga nosili moški, en del zadaj, drugi spredaj. Ta kos oblačila omenjajo zgodnji raziskovalci in misijonarji (Pirc, Baraga, Heckewelder). Vezeni pasovi, trakovi, predvsem čelni, bi zbirko izpopolnili, ker menimo, da jih danes ni težko dobiti. Precej nenavadno je, da ni v zbirki venca iz školjkinih lupinic (wampum); o njej poroča Baraga in drugi.

Glede predmetov, ki jih v muzejski zbirki nimamo, smo omenili le nekaj poglavitnih primerkov, ki so bistveni v kulturi Indijancev Ojibwa. Ta razmišljanja o manjkajočih predmetih, ki naj bi jih skušali pridobiti, smo navedli zato, ker menimo, da zbrani predmeti predstavljajo tehtno in dragoceno gradivo v muzeju in da zaradi tega le moramo razmišljati o nekaterih možnih dopolnitvah.

Summary

The Ethnological Collection of the North American Indians Ojibwa Dating from the 19th Century and Kept by the Slovene Ethnological Museum (the Collectors Were Friderik Baraga, Franc Pirc, Ivan Čebul)

The authoress discusses in the present article one of the oldest collections kept by the Slovene Ethnological Museum in Ljubljana. It includes objects which were collected at the ethnical groups Ojibwa and Ottawa in the areas of the Lake Superior and Lake Michigan in Northern America in the 19th century. The objects were given to the Museum by Slovene missionaries Friderik Baraga, Franc Pirc and Ivan Čebul. Baraga's objects, which were obtained by the Museum already in 1836, are most numerous. The catalogue of these objects was printed in the **Illyrisches Blatt** in 1837. The objects brought by missionaries Franc Pirc and Ivan Čebul have been in the Museum since the second half of the 19th century.

The objects represent material culture of the Ojibwa and Ottawa Indians living along the Great Lakes in Northern America. The arms and the tools are represented by arrows, bows, a lance made of flint, a wooden mace and an ax made of stone. — To the group of objects connected with traffic belong: conical snow-shoes, a model of canoe made of the bark of birch as well as some pieces of the bark of birch prepared for covering the tent. — Parts of clothing and other equipment include moccasins for men and women belonging to the older type of Indian footwear, pouches with wide and long bandolier, and a bag for tobacco. A piece of garment, an example of appliqué decorations, as well as a leather sheath, are also part of the collection. Examples of calumet pipes are very original. An Indian cradle board represents a characteristic case of wood carving and painting of wooden products. — Other usable objects are birch bark containers. These are cups, dishes — containers in the shape of a truncated pyramid, of rectangular shape, and an octangular container which has belly-like sides. The collection also includes woven and wooden objects. — Musical instruments include a wooden horn, tightly wrapped up by the bark of the American birch. — All objects are richly decorated and they represent various techniques of decoration, original motifs and materials used.

The Indian objects gathered at the Museum have a definite value; they are primarily precious historical material dating from the first half of the 19th century. The objects were collected by people who had a good knowledge of this Indian culture, because the collection represents some of its essential characteristics. It should be mentioned that the original names of objects in the Ojibwa language are also added.

Finally, it should be stressed that all the collectors of this collection are the Slovenes and that they contributed a lot as researchers in this field of science. Thus Baraga is considered to be among the first investigators of the Indian culture and Indian language, because he created basic works just in the linguistic sphere. He wrote the following works: **A Theoretical and Practical Grammar of the Otchipwe Language** (1850), and **A Dictionary of the Otchipwe Language** (1853). Already in 1837 he wrote a booklet, **Geschichte, Character, Sitten und Gebräuche der nord-amerikanischer Indier,** which was published in French, Slovene and German languages. — In 1855 Franc Pirc wrote the following work: **Die Indianer in Nord-Amerika, ihre Lebensweise, Sitten, Gebräuche.**